

**R.P.Fr. Lvdovici Granatensis Ordinis S. Dominici SS.
Theologiæ Professoris Opera**

In tres tomos distributa

Opvscvla Spiritvalia Continens, in quibus peccatores à semita vitiorum &
perditionis, ad regiam virtutum, perfectionis, ac salutis æternæ viam,
perducuntur

Luis <de Granada>

Coloniae Agrippinae, 1626

Liber Qvartvs. In quo continentur duæ Regulæ ad bene viuendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79597](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79597)

Esa. 4.

nobiscum Domine, tu, qui es lux mundi, in qua singula qualia qualia sunt videntur, & cuiusque rei natura cognoscitur: ne forte imitemur illos, qui mali dicunt bonum, & bonum malum: ponentes dulce in amarum, & amarum in dulce. Magna mihi profecto felicitas accidit hodie, qui te summum bonum in hospitium animæ meæ excepi, & in cubile cordis mei introduxi: nunc enim optima mihi est occasio tecum secretè de rebus salutis meæ agere, audire tua consilia, & tua sequi decreta. Sed non immeritò turpissima notabor ignominia, si tantam commoditatem frustra mihi excidere patiar, aut intercipi. Non te relinquam Domine, tecum ego tota nocte luctabor, nec dimittam te, nisi benedixeris mihi. Muta Domine nomen meum, & da mihi nomen novum,

Genes. 32.

id est, spiritum novum, cor & modum vivendi novum: tange neruum femoris mei, & obtupescat pes vnus, altero incolumi & integro permanente. Claudicer in me amor huius mundi, sano autem & integro pede stet amor tuus, vt extinctis & interfectis in me omnibus alijs amoribus, & desiderijs; te solum diligam, te solum desiderem, te solum cogitem, cū te solo permaneam, & in te solo habitem; tibi soli vivam, in te omnis voluntas & cogitatio mea firmetur, ad te in omni tribulatione mea confugiam, à te omne solatium & auxilium accipiam; & denique tu Domine totus sis meus, & ego totus sim tuus: Qui vivis & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

FINIS LIBRI TERTII.

MEMORIALIS VITAE CHRISTIANÆ,

R. P. F. LUDOVICI GRA-
NATENSIS:

LIBER QVARTVS.

IN QVO CONTINENTVR DVÆ PRÆ-
cipuæ Regulæ ad bene viuendum.

PROLOGVS.

Ost quam homo ex toto corde ad Deum conuersus est, animamque suam beneficio bonorum duorum Sacramentorum, de quibus iam diximus, purgavit: necesse est vt statim omnem sollicitudinem, omnemque diligentiam eò conuertat, vt vitam suam emendet, & dinemque bene viuendi sibi prescribat, de quo modo in sequentibus Regulis tractabimus.

Quoniam verò sicut natura in suis operationibus à minoribus ad maiora procedit, hoc est, à minus perfectis ad magis perfectiora: ita etiam communiter & gratia procedit: quapropter & nos eundem modum procedendi in hac doctrina seruare volentes, decreuimus hic duas Regulas seu modos viuendi prescribere: vnā pro illis, qui iam primū Deo seruire incipiunt, & ad salutem eternam aspirant: aliam pro illis, qui iam primū Deo seruire de die in diem vltius in via virtutis progrediuntur.

Psal. 33.

Pro manifestiore huius cognitione sciendum est, quod vniuersa bene viuendi doctrina diuiditur à Prophetā Regio in duas partes principales: quarum vna est, Declinare à malo: Facere bonum, altera: hoc est, vna in expellendis & extrahendis ab anima cunctis vitijs; & altera in plantando, & animam omnibus virtutibus exornando. Hæc est euidentissima, perfectissimaque diuisio quæ dari potest in hac materia. Harum enim duarum partium obseruantia homo eò venit, vt renouetur, cū sit noua creatura, destruendo priori parte imaginem terreni, veteris quæ Adæ, & reformando posteriori illam noui, hoc est, Saluatoris nostri Iesu Christi. Fit etiam eodem modo homo supernaturalis, & diuinus: Cum enim homo creatus sit ad finem, disponit ad huiusmodi finem, debet esse supernaturalis & diuina: cum secundum regulam Philosophorum, finis & media eiusdem sint ordinis & proportionis.

Arist. 2.
Phys. c. 23.

Cum

Cum itaque in exercitio & praxi vitæ, doctrinaque spiritalis hæc duo semper coniuncta sint, (non enim possunt superari vitia sine virtutum auxilio) nos etiam de utroque tractabimus: vnum tamen ab altero pro maiori distinctiōe quantum fieri potest separantes.

Admonendus etiam hoc loco est Lector, inter illa quæ tam in hac regula, quàm in alijs similibus doctrinis occurrunt, quædam esse præcepta, quadam consilij seu perfectionis præcepta sunt ea, quæ mandat Deus, & sanctæ eius Ecclesiæ: consilij verò ea, quæ in sacra & diuina Scriptura tanquam salutaria consilia præscribuntur, aut proponuntur: quæ conducunt ad exactiorem præceptorum obseruantiam, maioriq; gratiæ adeptiōem. Hoc autem valde necessarium est, vt præmittatur: tum vt homo sciât quid sit necessitas, quid voluntatis: tum etiam vt intelligat quomodo ad singula est obligatus, atque vt plus diligentia ponat in his quæ sunt necessitatibus, quàm in ijs, quæ sunt voluntatis: neque vt vnum propter aliud prætermittat, sicut nonnulli faciunt, qui mihi grauius errare videntur. Ideoque in principio huius regule statim paucis verbis dicemus, ad quid obligati sumus: inde multa alia subiiciemus, quæ ad obseruantiam illius profunt, & ad maiorem perfectionem acquirendam conducunt. Quamuis enim sufficit ad salutem præceptorum obseruantia: quia tamen homini in via Domini nequaquam illa satis esse debet, ideo multa alia subiiciemus illi prioribus necessarijs: in gratiam eorum, qui iuuari, & in omni virtute semper crescere cupiunt.

REGVLA PRIMA.

PRO TYRONIBVS, QVI INCIPIVNT DEO IAM PRIMVM
seruire, & cupiunt saluari.

DE VICTORIA CONTRA PECCATA, ET DE RE-
medijs eorundem.

C A P V T I.

VI verè & ex toto corde Deo seruire cupit, animamque suam saluare, is sciat oportet, summam huius negotij tam ardui (in cuius comparatione omnia negotia reliqua, sint licet de vniuersi orbis terrarum imperio, quasi nulla sunt) in vno solo essentialiter consistere: vt nimirum quis habeat in animo firmum & immutabile propositum, nolle pro quacunque re mundi, non propter diuitias, non propter honores, non propter ipsam vitam, aut aliam rem similem, vel vnum peccatum mortale committere. Vt quemadmodum honesta matrona, & fidelis Centurio vel miles certò sibi statuerunt, malle potius mori, quàm tradere suum Regem, illa suum maritum; non aliter bonus Christianus firmiter secum statuere debeat, nolle vnquam suum Dominum & Deum prodere: tunc autem prodit homo Deum, cum peccatum mortale committit. Ratio est, quia teste Paulo, *Finis præcepti Charitatis est*: cui nihil tam ex diametro repugnat, quàm peccatum mortale. Igitur qui mortaliter non peccat, is legem charitatis essentialiter implet.

Gula tanta sit, vt violetur ieiunium Ecclesiæ, & homo teneatur illud obseruare: cum Acedia tanta sit, vt propter somnum omittat audire sacrum, quo tempore ad id obligatus est: Ira tanta, vt in verba iniuriosa, aut proximo damnosa prorumpat: & sic similiter de alijs.

Hæc itaque summa est eorum, quæ facere debet Christianus: & hoc ad salutem sufficit. Sed vt id bene, & integrè seruetur, multa sunt difficultates, propter laqueorum multitudinem, & periculorum magnitudinem, quæ sunt in hoc mundo; propter rebellionem quoque carnis, & continuas tentationes inimici. Opus est igitur homini subsidio multarum aliarum virtutum, magnæque diligentia, vt perueniat ad id, in quo consistit clauis totius negotij. De illis autem nunc agere proposuimus, demonstrando breuiter ea, quæ ad finem hunc conducunt.

Inter omnia, quæ bonum propositum stabiliunt, est consideratio turpitudinis & malitiæ, quæ est in peccato mortali: cum id committatur in Dominum, à quo tam magna atque inestimabilia beneficia recepinus, & cui tot titulis & nominibus sumus obligati. Est enim Rex & Dominus omnium rerum creaturarum, principum & finis omnium, largitor vniuersalis omnium bonorum, pelagus omnium perfectionum; Creator, Conseruator, Redemptor, Sanctificator & Glorificator generis humani. Ob quæ beneficia cum alijs infinitis, illius ministerio, cultuique nos cum omnibus nostris tenemur obstricti. Qui autem vel vnum peccatum mortale committit, infidelis est, & vinculum obligationis frangit. Ex quibus Gulielmus Parisiensis concludit, in vno peccato mortali quodammodo spiritaliter omnes turpitudines, omnium mundi peccatorum intueniri. Est igitur, vt ille ait, peccatum spiritalis proditio: deficit enim homo per illud à proprio suo Rege & Imperatore, traditque clauis fidelitatis promissæ (hoc est, animam suam) hosti, eiusque fiduciaris cliens constituitur. Est itidem sacrilegium: quia peccando contaminatur, & prophanatur viuum templum cordis nostri, quod Deo erat consecratum. Est & Apostasia: recedit enim homo per peccatum à Deo, Est & adul-

Multa ad seruandum bonum propositum conducunt.

1. Consideratio turpitudinis peccati.

Guil. Paris.

Peccatum est proditio.

Peccatum est sacrilegium
Peccatum est Apostasia
Est & adul-

Pp 2

& tran-

Gratus, Opusc. spirital.

Bona propositio opus est.

Simile.

1. Tim. 1.

Matth. 19.

Peccatum quando mortale.

terium.
Est & furtiu

& tranfit ad inimicum eius Diabolum. Est spirituale adulterium: anima enim Deo desponsata, per peccatum datam Creatori fidem violat, & cum creaturis fornicatur, quas inordinato amore diligit. Est spirituale furtum: cum enim tot nominibus, vt diximus, homo Deo debeat, cum subtrahit se diuino cultui, & seruit creaturis, quod Dei erat furatur, & dat alteri. Denique cum in vno solo Deo inueniuntur omnia nomina, & honorum tituli, qui in omnibus alijs cuiuscunque conditionis creaturis sparsim inueniuntur, idq; infinitis modis praestantius, liquet manifeste, solam Dei offensam omnes huius mundi offensas, eadem cum eminentia continere. Quare magna cum ratione sanctus quidam Doctor contra peccatum exclamat: O malum incognitum, o irreuerentia Dei, o eius maiestatis contemptus, eius magnitudinis despectio, virtutis mors, gratiae gladius, summi boni priuatio, aeternae felicitatis amissio, intellectus tenebrae, voluntatis praeruaricatio, Daemoniorum venenum, inferni vinculum, mundi ruina, via perditionis, mors eorum qui peccant, semen Diaboli, porta barathri infernalis, hominum amentia, rete illorum qui tentantur, animarum pestilentia, malorum spirituum imitatio, obscuritas horribilis, foetor intolerabilis, summa turpitudine, extrema vilis, bestia ferocissima, damnum incomparabile, vniuersalis denique causa malorum omnium.

Hae consideratio est vna ex primarijs, quae possunt hominem ad odium internum horroremq; peccati permouere. cui etiam propositum poterunt deferuire ea, quae supra in materia de Penitentia, libro secundo posuimus: vt sunt, quanta per peccatum amittimus; quam grauiter peccatum odit Deus magna iniuria, qua Deus per peccatum afficitur: cū reliquis omnibus, quae isto loco tradidimus, vt hominē ad dolorem & detestationem peccati adduceremus: omnia illa non minus huic loco, quam illi conueniunt: sed quia illic à nobis exposita sunt, non est necesse hic ea repetere.

II.
Peccandi oc
casiones seu
dise vitan
das esse.

Secundum, quod ad hunc effectum promouendum facit, est, vt homo prudenter fugiat peccatorum occasiones, quales sunt suspecta loca, periculosa conuersationes, multiloquia, liberiores ioci, ludi inhonesti, obtutus defixi, nimia cum hominibus familiaritas, maxime foeminarum, quantumuis sint honestissimae. Nam si homo per peccatum adeo debilitatus sit, vt à bono sponte cadat, & peccet, licet exterius ab altero ad peccandum non prouocetur: quid fiet, si etiam recte occasionis trahatur, dum obiecti praesentia, & peccandi opportunitate inuitatur; cum verissimum sit, quod dicitur, in thesauro aperto etiam peccare iustum?

Debet igitur verus seruus Dei semper & vbique totis viribus contendere, vt omnes harum occasionum species fugiat, id certo sibi persuadens, hominem (regulariter loquendo) tam diu esse bonum, quam diu fugit mali occasionem. Memento David fuisse sanctissimum, vno tamen mulieris intuitu, vna peccandi occasione in tantum praecipitium esse delatum, vt eius recordatione tota vita lachrymatus sit. Memento illius filij Salomonis, qui cum sapientissimus esset omnium mortalium, & à Deo tā tenere adamaretur, vt *Dilectus Domini* sit appellatus: familiaritate foeminarum seductus est. Non obstantem namque praecepto Domini, quo prohibitum erat Iudaeis, ne vxores acciperent filias alienigenarum, ne forte ab ijs corrumperentur, & Deos alienos adorarent: ille se longē ab hoc periculo remotum existimans, multas alienigenas sibi desponsauit, quarum persuasione ad idola perductus est. Deos alienos adorauit: ijsque magnifica templa extruxit: ob quod peccatum non ipse tantum; sed to-

3, Reg. 11.

tum illius perijt regnum. Si tantum valuerit occasio in duobus illis Regibus, vno sanctissimo, altero sapientissimo; quis securum se esse arbitrabitur, qui non fugit occasiones?

Fuge igitur, mi frater, peccandi occasiones, non minus quam ipsa peccata. Quod si desiderium & appetitus occasionis alicuius animum tuum titillet, responde illi, & dic: Si non potes nunc resistere & superare occasionis appetitum, quomodo poteris vincere periculum, quod ex illa orietur, si etiam amittetur & robustius fiat occasionis accessione? Animaduerte praeterea, quod periculo se exponere absque necessitate non sit aliud, quam Deum tentare, nec diuino dignum auxilio hunc, qui non facit, quantum in se est, vt illud mereatur.

Inter omnes autem occasionum species, vna est vltatissima, societas nimirum vel conuersatio malorum: mundus enim hic hominibus peruersis adeo plenus est, vt ad singulos lapidum iactus huiusmodi commercia reperiantur. Talia verò confortia fugiat, qui desiderat non peccare: illa enim est contagiosissima omnium quae reperiuntur pestilentia: non sic nocet canis in rabiem actus, nec venenosa vipera quam mala societas: certum enim est, quod (sicut dicit Apostolus) *Corrumpunt bonos mores colloquia i. Cor. 15. praua*. Exaret in corde suo seruus Domini verba Salomonis: *Cui cum sapientibus graditur, sapiens erit: Prou. 13. Amicus stultorum similis efficitur*. Et illud Ecclesiastici: *Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea: & qui cō. Eccl. 1. munitauerit superbo induet superbiam*. Hae diligentia propria est parentum, & praeceptorum: horum enim officium est, vt aduigilent; ne discipuli sui malorum contubernio corrumpantur: illorum, ne filij à consortio malorum seducantur, & ne vtrique vno die plus in disciplina morum per sociorum corruptelam deficiant, quam anno integro suo studio proficiant.

Tertium, quod ad hoc conducit, est, vt statim, cum tentationes ingruunt, & iam sentiuntur, in ipsis initijs repellantur; & opprimatur scintilla malarum cogitationum, priusquam cor accendat: tunc enim cum vilitate & merito tentationes suffocantur, minimeque labore & molestia. Quod si homo tardior sit in hoc opere, moramque in tentationibus concedat, iam tentationes inualefcunt, crescit labor, & victoria subinde frustratur: atque in eo iam nonum peccatum committitur, quod vt minimum semper est veniale, non raro etiam mortale. Vides nullo negotio flammam extinguere, cum primum nascitur; & plantam facile extrahi vel euelli, quae non ita pridem est plantata: vbi verò longiore mora flamma vires acquisierit, & plantae tam radices obfirmatae fuerint; iam illa difficile extinguitur, & haec vix maximo cum conamine extrahitur. Facile defendi potest ciuitas, antequam hostes eam ingressi sunt: qui vbi introierunt, & in ea sedem suam firmarunt, inde non nisi cum maxima difficultate possunt expelli. Saxum quoque (vt Philosophus quidam ait) cum iam montis vertice iacet, potest ibidem facili negotio detineri, ne cadat; vbi autem cadere iam cepit, & in motu est, vix magnis viribus à casu remoratur. Ad eundem modum facillimo negotio male cogitationes vincuntur, si in initio cum summa diligentia & celeritate ijs resistanus, antequam radices agant, & in corde nostro possessionem capiant.

Modus autem conuenientissimus ijs resistendi est, statim ante oculos animae statuere figuram Christi crucifixi, cum ijs doloribus & poenis, quas ipse in cruce pertulit: omnes sanguinis riuos, plagas, & vulnera omnia, quae in eo fuerunt animo versare, & cogitare omnia haec Christum passum, vt peccatum destrue-

Oratio.

destrueret: denique toto ad illum corde conuerso dicere: Domine mi, tunc hic pendes in tantis poenis & doloribus, vt me à peccatis liberes, & ego iterum te autem offendere? Ah mi Domine, ne patiaris hoc oro per infinitam tuam misericordiam, & per pretiosissimum illum pro me sparsum sanguinem: da mihi auxilium, & ne derelinquas me: hostes potentissimi in me inernem & debilem inunt, nec est alius qui pugnet pro me, nisi tu Deus meus.

Proderit etiam nonnunquam, cum homo solus est, si se munierit signo Crucis, eoq; cor suum insignierit, vt signo illo motuq; exteriori facilius repellat cogitationem interiorem.

Bernard.

Scribit S. Bernardus de sanctimoniali quadam sui temporis, quæ id frequenter faciebat, quod postquam sepulta, & post aliquot annos eius sepulchrum apertum fuisset, visus est digitus ille, quo cum Crucis signum cordi imprimere solebat, integer & incorruptus, toto reliquo corpore absumpto. Scribit & alius quispia Doctor, in vrbe Argentinensi mortuum Priorem quendam Ordinis Dominicani, qui idem pro more habebat. Eius sepulchrum cum post aliquot annos aperiretur, inuenta est in osse pectoris, quod cordi superincumbit, forma Crucis quasi scripta, cuius pes erat acutus, & alia tria brachia, quasi in lilia tria candida definebant: quo miraculo Deus significare voluit, puritatem, munditiam, & castitatem sanctæ illius animæ, virtute memoriæ, & signo sanctæ Crucis, quo ille multoties pectus solebat munire, vt tentationes Dæmonis abigeret, conseruatam esse. Idem Doctor qui conscribit hoc miraculum, asserit, se tantæ rei nouitate excitum, 40. milliarium iter arripuisse, vt signum hoc videret, & se vidisse suis oculis affirmat. Quia verò Dominus his duobus miraculis voluit significare, quanto opere honoret eos, qui honorant suam Crucem: nos omnes idem facere meritò debemus, vt fauorem illius hoc modo nobis comparemus.

IV.
Vespere con-
scientiam
examinanda.

Quartò bonum propositum renouatur, si homo quotidie, priusquam somno se dat, conscientiam suā diligenter scrutinio discutiat, videatq; quid opere, verbo, cogitatione, vel alio quocunque modo peccauit. Particulariter autem videat, quibus in rebus lingua lapsus est, an mentitus sit, an creaturas Dei Dæmonio deuoterit, an blasphemias, diras, calumnias, vel detractiones locutus fuerit: an inhonesta vel aculeata verba protulerit, & similia. Quantum ad cogitationes, perpendat quæ cum diligentia malis cogitationibus reficit, an in ijs aliquandiu commoratus sit, an ijs sese oblectauerit, an vti fieri debebat inlar scintillarum ignis infernalis eas à se reiecerit. Consideret an officio suo satisfecerit, an pensum suum accurauerit, an quæ domus, quæ familia sunt, rectè & debite perfecit, &c.

Enfch. Emif.
Homil. 9.
ad mona.

Probatur hoc consilium à multis Sanctis, atque inter alios ab Emilleno Eusebio, in quadam homilia his verbis: Ideo ipsi nosmetipsos castigemus: quotidie ipsi nobiscum rationem de quotidiana conuersatione faciamus. Alloquatur se in secretis cordis vnaquæque anima, & dicat: Videamus si hunc diem sine peccato, sine inuidia, sine obreftatione ac murmuratione transegi. Videamus si hodie aliquid quod ad profectum metum, quod ad ædificationem aliorum pertineret, operatus sum. Puto quod hodie illum incipientem destruxi, hodie seniori meo inobediens fui, mentitus sum, peieravi, ira vel gula vitus sum, plus hodie risi, plus cibo & potui, plus otio ac somno, quam decebat, induli: minus legi, minus oravi, quam debui. Quis mihi reddet hunc diem, quem fabulis in vanis peridi? Ac sic fratres de omnibus negligentis nostris compungamur in cubilibus, id est, in cordibus nostris. Hæc ille.

Granat. Opusc. spiritual.

Neque hoc examine contentus sit homo, sed adiungat ei specialem aliquam poenitentiam, secundum peccati qualitatem, vt in posterum tantò diligentius se à peccato simili abstineat. Noui personam quandam, quæ post vespertinum illud examen, inuento in verbo aliquo peccato, vinculum lingue pro poenitentia iniiciebat: alium quoque, qui tam pro illo, quam pro quocunque alio delicto durissimam capiebat disciplinam, & præter hanc satisfactionem multò magis in anima castigabatur, vehemèter metuens simile quid in posterum committere.

Iuuabit etiam proponere velle singulis septimanis vnum peccatum particulare superare: quod vt melius fiat, semper stimulum penes se habeat homo, qui huius eum propositi admoneat, vt in nudo corpore aliqua re cingatur, quæ molesta est, vt poenā faciat eum officij memorem, ne priusquam perfece- rit, quod proposuit, desistat.

Nec turbari, vel desperare debet homo, si subiinde cadat: imò si millies cadat vno die, millies eodem resurgat, sperans in ineffabili Dei bonitate & misericordia. Nec animum abiciat, si videat se passionibus aliquas omnino superare non posse: sæpe enim post aliquot annos vincitur, quod longo tempore vincinon potuit: vt homo dilucidius videat & agnoscat, vnde sit hæc victoria, Sed & Dominus nonnunquam vult, vt maneant aliqui Iebusæi in terra promissionis, hoc est, aliquæ passionibus & tentationibus in anima nostra, cum ad virtutis exercitium, tum etiam ad humilitatis conseruationem. Præterea cum homo inane surgit, armetur noua aliqua oratione & proposito, contra illud peccatum, vel illa peccata, ad quæ se magis sentit propendere, eique partim magis aduigilet, vbi maior metuit instare periculum.

Quintò iuuabit hoc propositum, peccata quoque venialia, quàm diligentissimè fieri potest, euitare: ea namque ad mortale disponunt. Quemadmodum si illi, qui mortem vehementer metunt, quantum fieri potest operam dant, vt valetudinem conseruent, & infirmitatem fugiant, quæ ad mortem ipsam disponit, licetiam illi, qui peccata mortalia (quæ mors animæ sunt) cupiunt declinare, debent fugere, in quantum possunt, ipsa venialia, quæ quali animæ morbi sunt, & viam sternunt ad mortalia. Ego in ea opinione sum, neminem iustorum (communiter loquendo) qui aliquandiu bene vixit, & in gratia perseuerauit, labi in peccatum mortale, nisi qui negligenter semetipsum custodit, & prius in multa lapsus est peccata venialia, quibus virtus animæ est debilitata, & promeritus est vt Deus manum suam aliquantulum ab eo retraheret. hanc esse inquam existimo causam, cur talis subito in tentationem lapsus, ab eaque superatus est. Vix enim aliquis, aut subito fit malus, aut subito bonus euadit: sed tam malitia, quàm bonitas suos habet gradus, quibus à minoribus ad maiora ascenditur & descenditur. Id eod dicitur in Iob, quod faciem inimici præcedit egestas. Priusquam enim anima labitur in peccatum mortale venit paupertas, & debilitat eam negligentia atque peccato veniali.

Sed & hoc constat, quod Saluator dicit in Evangelio, qui in modico est fidelis, supra multa constituetur, Luc. 16. & qui diligens est in vitandis peccatis minoribus, etiam erit talis in maioribus. Per peccata autem venialia hic intelligimus otiosa verba, inordinatum risum, præter modum edere, bibere, dormire, & similia: quæ etsi magna mala non adferunt, magis tamen est bonum quod impediunt: obstant enim deuotioni, & charitatis fervori, quæ facit hominem sollicitum, & in cultu diuino diligentem.

Sextò non parum in hoc proderit, si caro durius

Pp 3

trac-

V.
Peccata venialia vitanda.
Simile.

Nemo mortaliter peccat nisi qui venialiter peccat. I. cum prius deus.

Iob. 41.

VI.

*Carnem du-
rum tractan-
dam.*

Simile.

*Virtus pro-
pter carnem
difficilis.*

*Care quo-
modo tra-
ctanda.*

tractetur in edendo, bibendo, dormiendo, vestiendo, similibusque rebus. Cum enim caro sit quasi fons & incentiuum omnium passionum, & inordinatorum appetituum; quanto erit illa debilior, tanto etiam debiliores erunt passionum, quae ex ea generantur. Quemadmodum enim in terra sicca & sterili nascuntur plantae aridae & pallidae, nec multum succi habentes; e contrario vero in terra fertilis & pingui, maxime si subinde irrigetur, & stercoretur, plantae crescunt pinguiore, latiores, & viridiores: tales etiam sunt passionum & appetitus, qui de corpore extenuato, longaque abstinentia macerato proficiuntur, & illi qui de corpore crasso, & deliciis enutrito, multoque potu & cibo incrassato deriuantur. Qui igitur cupit malos appetitus atterere, & debilitare, operam det, ut prius causas ipsas praescindat.

Manifestum etiam est, carnem hanc esse virtuti omnium infestissimam inimicam: violentia namque suorum appetituum, & desiderio suarum deliciarum, impedit omnia bona exercitia, ut sunt, Oratio, Deuotio, Silentium, Lectio, Ieiunium, & Vigilia, cum omnibus alijs. Si itaque assuescamus ei obedire, & appetitibus eius satisfacere, porta omnibus bonis exercitijs ocludetur: fin illi didicerimus reluctari, ei fomenta subtrahere, & cum vitiosis affectibus eius pugnare; partem iam victoria, & longo usu pugnandi habitu iam acquisito, nulla amplius in virtute resistentia reperietur: non enim est Virtus per se difficilis, & aspera; sed propter carnis corruptionem. Sal itaque, & remedium contra carnem (ne malum exhalet odorem, neve computrescat, & vermes appetituum inordinatorum generet) est virtus abstinentiae, quae extenuat exicatque illam, & spiritui subicit. Abstinentia enim (ut inquit Doctor quidam) castigat carnem, extollit spiritum, deprimat passionem, satisfaciit pro peccatis, & quod amplius est, radicem omnium malorum, quae est concupiscentia, euellit: cum homo, qui paucis contentus est, non habeat occasionem desiderandi multa. Haec virtus non tantum liberat ab alijs malis; sed etiam à peruersis cogitationibus, & inquietudinibus, quibus subiacent illi, qui capiunt laetè haberi, & optare tractari: atque ita homo liber & expeditus soli Deo potest vacare. Et hanc ob causam sancti illi Patres in Aegypto adeo huic virtuti dediti fuerunt: nec alius spiritus fuit D. Francisci, qui tantopere laudauit paupertatem corporis & spiritus: tandem enim omnia in vnum recidunt, asperitas illorum, & paupertas huius.

Hanc itaque ob causam verus amator Dei cessare non debet, ne requiem dare oculis suis, donec ad hanc virtutis gradum peruenierit, hoc est, donec corpus suum non aliter atque infensum hostem, immanèq; tyrannum tractare nouerit; non enim in veritate aliud est, quam tyrannus: aut tanquam seruum infidelem, furem, & male moratum, cui, ut aiunt, panis dari debet cum fustibus: aut saltem ut filium patre natum probo, honesto, & discreto, absque blanditijs, sed cum rigore, & asperitate; non illi praebeo vnamquamque virtutem hilarem, & vim inferendo naturali affectui, idque propter bonum & utile eiusdem filij. Hoc modo seruus Dei corpus suum tractare debet, & quamdiu ad hanc virtutem non peruenit, parum se profecisse existimet. O felix ille, qui ad hanc metam peruenit, qui sic mortificat corpus suum, qui illud sic trahit famelicum, lassum, male tractatum, somno destitutum, & nurrimento: qui illud cum violentia facit seruire spiritui, qui istis artibus didicit propriam superare, atque vincere naturam. Qui enim haec facit, non iam vivit secundum carnem & sanguinem, sed secundum spiritum Christi: nec iam seruit sub lege, & tributo naturae corruptae, factus

enim est iam liber, & ipsius naturae dominus: nec iam dicendus est purus homo; factus enim iam est plus quam homo. Quod si haec ita se habeant, ex ipsi facile colligitur mundi perditio, qui aliud nil cogitat, nil meditat, nil somniat, quam ut corpus, quantum fieri potest, blanditijs, delicijs, & teneritudine eductet & nutriat: cum tamen hoc vel maxime Christi repugnet spiritui, & Christianae vitae perfectioni.

Septimo debet, qui vult in bono proposito perseverare, & in via virtutis progredi, linguam diligere, & caute custodire: ipsa namque Deum frequentissime solemus offendere, cum lingua membrum valde praecipit, & celerrime mille genera verborum effutiat, quorum quaedam sunt turpia, iracunda, ambitiosa, vana; quaedam ficta, execrationibus, blasphemijs, murmurationibus, adulationibus, & similibus malis referta. Et idcirco dixit Sapiens: *In multiloquio non deerit peccatum.* & alibi: *Mors & vita in manibus linguae.* Consulto igitur facturus es, si quotiescunque loquendum tibi erit de materia & cum persona tali, ut subit periculum murmurationis, iactantiae, mendacij, aut vanae gloriae, prius oculos ad Deum leuaueris, illi te commendaueris, & cum Propheta dixeris, *Pone Domine custodiam ori meo, & os meum circumstantia labijs meis.* Nec non & quamdiu loqueris, diligenter ad singula verba attendas, non aliter atque ille, qui flumen aliquod per lapides periculosos, transuersos & lubricos transtrus est, solite cauet ne mergatur. Sed quia haec materia copiosior est, ea proprio suo loco tractabimus.

Octavo promouebit plurimum hoc exercitium, si diligenter caueatur, ne cor inordinato amore rerum visibilium, ut sunt honores, diuitiae, filij, parentes, amici, &c. capiatur: amor enim iste quasi causa est omnium peccatorum, tribulationum, radorum, passionum, tentationum, & inquietudinum, quae in hoc mundo reperiuntur. Certissimum enim est, quod B. Gregorius dicit: Quemadmodum summa sapientia est in aucupe, scire quo genere ciborum singula volucres delectantur, ad quas captum exit, idemque cibi genus illis proponere: sic praecipua cura aduersarij nostri Diaboli est, scire ad quod genus cupiditatis potissimum propendamus. Non enim ignorat, quod (teste Poeta) *trahit sua quemque voluptas*; atque ibi tendit retia, quo scit nostra inclinare corda. Verum quidem est, homines habere rationem, qua reguntur: tamen plerique ductum suorum appetituum sequuntur: qui eam ob causam pedes animae vocantur, eo quod ducunt hominem quocunque volunt. Huc etiam facit illud Augustini: Ponderibus suis aguntur omnia, & loca sua petunt. Ponderis nostrum, amor noster, illo ferimur, quocunque ferimur: si amor noster caelestis, ad caelumque terrestres, ad terram. Denique quod pondera faciunt in horologio, id faciunt affectus in anima: & secundum illos mouetur. Qui vult ut horologium ordinatè moueatur, id curet necesse est, ut pondera sint bene proportionata: ut nec gratia nimis sint, aut nimis leuia, sed horum spatio accommodata: ita qui vivere vult ordinatè, ad id summa vi eluctari debet, ut affectiones habeat temperatas, & moderatas, quae norunt vniquodque iusto suo pretio aestimare, ordinatque; & conuenienti amore diligere. Vbi autè eo peruenierit homo, sciat se ad virtutis culmen peruenisse: cum sciamus magnam virtutis partem in temperandis hoc proportionis genere affectibus consistere.

Ceterum ut homo id facilius & conuenientius agat, in ea semper cogitatione & proposito versetur, ut non velit cor suum amoris inordinato rerum visibilium applicare, imò cum contumax illud esse senserit, refranet illud: non enim debent amari visibilia haec plus quam amari merentur; hoc est, amantur ut par-

VII.

Linguae
caute custodienda.

In Prou. 10.

Prou. 11.

Psalm. 140.

VIII.

Cor diligenter custodiendum.

Gregori.

Simile.

Virgil.

Eclog. 1.

Affectus

animae

pedes.

Augustin.

lib. 13. Con-

scil.

Simile.

Transfertur

quomodo

amanda.

ut par-

vt parua, incerta, fragilia, momentanea, abstrahendo cor ab illis, & applicando illud summo, vnioco, & vero bono. Qui tali affectu amabit temporalia, non contristabitur, cum deiciantur: non contabescet aegritudine, cum auferuntur: non committet varia peccatorum genera, quæ solent in conquirendis, augendis, & conseruandis illis committi. In hoc totius negotij vitæ spiritualis summa consistit. Qui enim huic amori renunciat, is facile laqueos inimici euadet: qui verò nondum ei renunciat, is certò sciat, se necdum Christum imitari coepisse. Hoc est illud quod copiose docet apud Lucam Saluator, cum ait: *Quis ex vobis volens turrim adificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum: ne postea quam posuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes. Quia hic homo cepit adificare, & non potuit consummare? Aut quis Rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti milibus venit ad se? alioquin adhuc illo longè agente, legatione mittens, rogat ea quæ pacis sunt.* Ex quibus verbis inferit Dominus: Sic ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Cætera dic mihi quæso, quomodo illud dictum Christi sequitur ex præmissis duab. illis similitudinibus? Omnino enim prima fronte apparet, malam hanc & absurdam esse consequentiam, nec inter sese cõuenire, colligere pecunias ad turrim adificandam, militeq; conseribendos, & renunciare, omnibus quæ possidemus, vnum enim est colligere, & alterum spargere: tamen comparatio est appositissima. Optimè namq; sciebat celestis ille magister, in quem finem exercitus colligitur ad pugnandum, & thesaurus ad adificandum: in eundem etiam ad adificium & militiam spirituale, pauperatē, omniumq; rerum conserptum ordinari. Etenim quemadmodum Rex ille, quo numerosiorē habet exercitum, eo securior est ab hostium impressione: sic etiam quantò pauperior est homo, quantòq; ab omnibus rebus huius seculi nudior, tanto minus opportunitatis habet antiquis humani generis inimicus illum inuadendi. Hanc ob causam D. Franciscus, & innumeri alij Sancti in hoc mundo tam pauperes & nudi vixerunt, vt nō possidentes aliquid mundanum, non haberent aliquid cum hoc mundo negotij, nec mundus cum illis. Econtrario si homo mundanum aliquid inordinato prosequatur amore, Diabolus ei vno conatu mille tendit laqueos. Quare si id quod amat honor sit, aut diuitiæ, aut simile quid mox offert illi mille modos & vias, quibus illud possit consequi quod amat: vbi autem iam id obtinuit, alias totidem proponit, quibus id crescat & augeatur: quarum viarum quadam licitæ sunt, quadam illicitæ: sed amoris vehemētia eum in modum hominem cum sua passione excæcat, vt omnes vias illas putet licitas, isque pro sua libidine vtatur. Et si interim d nec his medijs vitium (sic non raro solet accidere) quadam interueniant impedimenta, aut alij sint, qui idem veniant, quod ille, seque opponant in eadem re appetenda: Dij boni, quanta passionum mox oritur turba, ira, inuidia, malevolentia, odium, lis, iniuriæ, conuitia, denique turbulētissimum inquietudinum mare confestim immoderata tempestate concutitur. Mouetur itaque primò pars animæ nostræ, quæ dicitur concupiscibilis, eum toto affectionum suarum exercitu: secundo verò irascibilis, cum omnibus suis turmis, quæ est (vt Philosophi dicunt) vindex & vltix omnium grauium, quæ recipit concupiscibilis: atque hi venti impetiosi tantam excitant tempestatē, tantasque procellas in hominē, vt nauim animæ nunc scopulis illidant, nunc vado impactam mille periculis expo-

nant. Quare non immeritò dixit Apostolus: *Radix omnium malorum est auaritia: quod nō tantum verū* Tim. 6. *est in auaritia pecuniæ: sed etiā in alia quacūq; cupiditate, quando est inordinata: quare & causa est omnium horum, & multorum quoque aliorum malorum.*

Confirmat hæc parabola illa Euangelica, quæ agit de conuiuiis & nuptijs filij Regis, ad quas venire noluerunt inuitati, sese excusantes: quorum vnus abiit in villā suā, alius verò ad negotiationem suā, vt significetur, amorē inordinatū rerum huius seculi adeo cor nostrum inescare, vt contemnat ea quæ sunt celestia, ex quo facile cognoscitur, quanta cum ratione dixerit Saluator noster: non esse verè suum discipulum, qui non omni rerum mundanarum amori prius renunciat.

Amet igitur homo terrena hæc moderatè, & iuxta consilium Prophetæ, *Diuitie si affluant, nolite cor apponere.* Omnem spem suā in Deum iacet, atque ab eo tanquam à verò Patre omnium rerum expectet remediū, contentus ijs quæ Deus largitur, & statu in quo est, nec id esse appetat, quod Dominus negat. Qui verò appetituum suorum impetum sequuntur, certò sciant, quod non tantum non consequentur, quod veniunt: sed etsi consequuti fuerint, illud non retinebunt, & præterea multa enormia incurrent peccata, atq; ita non tantum amittent bona vitæ præsentis, sed & futuræ. Quare prudenter monet Sapiens: *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquila, & volabunt in caelum.* Prou. 23.

Non ob bonum quoque propositum lectione librorum piorum & vtilium plurimum corroboratur: vtilissimum enim hoc est, quemadmodum & inaniū rerum lectio solet esse pestilētissima. Verbum enim Dei est nostra lux, medicina, cibus, & dux. Verbum Dei implet voluntatem nostram bonis desiderijs, & iuuat ad colligendos dispersos & distractos animi sensus, excitatque in nobis deuotionem, cum ea sopita est, vel mortua: & præterea hoc pellitur otium, omnium vitiū origo, vt postea dicemus. Denique vt cibus corporalis necessarius est ad conseruationem vitæ naturalis: sic verbum Dei necessarium est ad conseruandam vitam spiritualem. Ideoque dicit B. Hieronymus: Cibus animæ est die ac nocte in lege Domini meditari: hoc enim exercitio pascitur intellectus cognitione veritatis, voluntas amore atque dulcedine illius. Cum autem intellectus & voluntas sint quasi duæ primariæ horologi (hoc est, bene instituta vitæ) rotulæ, si illæ ordinatè incedant & moueantur, totum reliquum, quod ab ipsis dependet, erit ordinatissimum. In lectione autem sancta videt homo suos defectus, medetur suis scrupulis, inuenit remedia in tribulationibus seruanda, salutaria dantur ei consilia, cognoscit multa mytheria, corroboratur exemplo virtutis, legendo fructus ipsius. Hanc ob causam Salomon eam tantis laudibus extulit in suis Prouerbijs. *Conserua, inquit, fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legē matris tuæ. Liga ea in corde tuo inquit, & circunda gutturi tuo. Cum ambulaueris gradiantur tecum: cum dormieris, custodiāt te, & vigilans loquere cum eis: quia mandatum lucerna est, & lex lux: & via vitæ inceptio disciplina.* Prou. 6.

Vt autem lectio hæc fructuosa sit & vtilis, obseruandum est, ne nimis sit præpropæra, neq; ob solam curiositatem instituat: sed econtrario, vt cum humilitate & emendandæ vitæ desiderio fiat. Talis enim lectio parum differt à meditatione, quamuis in hac singula diligentius discutiuntur, & ruminantur, & maiori cum commoditate digeruntur, quam fieri potest ab his, qui soli lectioni incumbunt: ideoque non minorem fructum faciet lector, quam medita-

tor. Etenim illuminatio intellectus, quæ ex lectione percipitur, confestim descendit ad voluntatē, aliasq; potentias animæ: quemadmodum motus primi mobilis secum rapit, & circumuoluit omnes sphaeras inferiores.

Multa simul non esse legenda.

Amet igitur homo lectionem librorum sacrorum, orationem tamen lectioni anteponat. Caueat ne multa legat eodem tempore, ne fortē lectionis diuturnitate spiritus, qui recreari debebat, amplius defatigaretur.

Semper verbum Dei sumat cum fame spirituali, de ore cuiuscunq; id est, quantumvis ineleganti vel impolito sermone prolatum. Vbi autem se illud sine gultu percipere intelligit, humilietur, & culpam potius tribuat suo palato, quam dicentis aut scribentis ignorantia: credens se sua culpa meritum, quod verbum Dei non audiat eo modo, quo sibi placeret.

X. Semper se in conspectu Dei stare existimando.

Decimo vtilissimum est, ad bonum propositum conseruandum, si semper se in conspectu Domini stare, atque ambulare existimauerit: hoc est, eum sibi ante oculos statuerit, tanquam testem omnium operum nostrorum, iudicem vitæ nostræ, & sustentatorem nostræ infirmitatis, petendo ab eo tanquam à potentissimo Domino auxilium gratiæ, cum deuotione, breuibusque orationibus, ne in aliqua re peccemus. Sic olim fecit Dauid, quando ait: *Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.* Et alio loco, *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear.* Verum quidem est, hanc animi continuam attentionem non tantum habendam in Deum, sed etiam in vitæ nostræ moderationem: ita ut vno oculo Deum semper intueamur, ad eum reuertendum, gratiamque ab eo petendam: altero consideremus opera nostra, ne in aliqua re ab ipsius obedientia deuolare nos contingat. Huiusmodi vigilantia & sollicitudo vtilissimus est timor, optimusq; vitæ nostræ fructus.

Psal. 24.

Psal. 15.

Sed hic notandum est, hanc sollicitudinem & attentionem cum maximè habendam, cum negotium aliquod periculosum nobis est aggrediendum, aut talis actio suscipienda, in qua fortassis delinquere possemus: ut cum aliquis solitarius, nec multum in publicum prodire assuetus, accessurus est hominem iracundum, vel furiosum, ut cum eo loquatur, aut negotietur: item cum ad mensam est accumbendum cum ad sacrificium Missæ, vel diuinum officium accedendum, (in quo metiendum est, ne illi intersit non debita cura, diligentia, vel attentione) in singulis enim horum consilio facturus est homo, si non nisi animo bene preparato, & contra omnia, quæ possunt imminere pericula, satis armato, ad ea accedat. Quemadmodum igitur ij, qui in itinere sunt, cum via quadam lubrica vel periculosa occurrit, sese ad illam superandam præparant, cingunt se, & alia cum attentione incedunt, quam antea faciebant, cum via erat planior & facilior: sic & hic conuenit, ut alia vsurpetur diligentia, alijs orationum generibus insitatur, cum pericula ingruunt, quam cum nihil mali metuendum. Videmus etiam, & quotidiana docet experientia, magis temperantem, sobrium, & modestum esse in mensa, qui munitus contra tentationes gulæ accedit, quam alius, qui nulla præparatione præuia in patinas inuolat. Qui consilium hoc obseruat, à multis peccatis præseruabitur: & hoc Ecclesiasticus docet, quando dicit: *Ante languorem adhibe medicinam, id est, contra imminenti pericula præparatus esto.*

Ecclesi. 18.

XI. Tollendum otium.

Vndecimo, qui propositum suum non vult labefactari, fugiat otium causam omnium vitiorum. Hoc adeo certum est remedium, ut inter quatuor il-

la propter quæ Sodoma periisse dicit Propheta Ezechiel, etiam otium recenseatur. *Hæc, inquit, fuit iniquitas Sodoma: fororis tua, superbia, saturitas panis, & abundantiæ, & otium ipsius.* Est similiter doctrina primorum illorum Patrum in eremo, Monachum occupatum vnam tantum habere tentationem: otiosum verò multas: ab omni enim parte inuenit Diabolus occasiones ad eum per portas otij inuadendum. Ita ut, si bene consideremus, otium duo habeat mala, propter quæ merito bonis omnibus est execrandum. Vnum est, quia, ut supra dictum, omnibus malis portam aperit: aliud, quia omnibus bonis portam claudit. Cum enim nullum bonum in mundo reperitur, quod labore non comparetur, siue virtus sit, siue scientia, siue honor, siue diuitiæ, si quis igitur inimicus laborum sit, hic abiicit instrumentum generale, quo bona omnia acquiruntur. Quis itaque vitium hoc non detestetur, quod duo tam periculosa secum adfert mala? Quod maius malum in ciuitate posset esse, quam si duas portas haberet, vnam, per quam ingrederentur boni, alteram, per quam mali admitterentur: prior autem semper maneret clausa, posterior verò noctes atque dies pateret, qualis esset terribilis illa ciuitas inferorum? Talis est igitur anima hominis otiosi, qui portam habet apertam omnibus malis, clausam verò bonis vniuersis: cum natura sic comparatum sit, ut nullum bonum quis assequatur sine labore, cuius est ille inimicus. Operam igitur otiosus, qui portam habet apertam, ne vnquam sit otiosus, pauperes, & qui tenuioris sunt fortunæ, occupentur in suis officijs, & in officinis defudent: quibus verò labore isto opus non est, non possunt habere, vel dulciores, vel vtiliores, vel moderatiores occupationes, post communicationem cum Deo, & rei domesticæ suæ administrationem, quam pijs & vtilibus libris legendis operam suam impendere. Scribit de Anachoretis veteribus Cassianus, pro re maximi momenti ab ipsis habitum, atque ad obseruantiam virtutis & religionis vtilissimum, si Monachus ab omni hominum commercio separatus, & cuius labores ad nihil erant viles, tamen non otia retinet, sed semper manibus laboraret, annoque euoluti omnes labores suos concremaret, ut cellulas suas euacuaret, nonaq; faceret. Dicit etiam Cassianus, labores manuum orationes interiores non impediuisse: manibus enim laborantes corde Dominum deprecabantur.

Duodecimum ad bonum propositum conseruandum remedium, est solitudo, innocentia custos: ea enim vno ictu omnes occasiones peccatorum amputat: tollit enim ab oculis, & sensibus exterioribus omnibus obiecta, & incentiua eorum. Illud est remedium quod B. Arsenio celitus datum est, cum audiret vocem, dicentem sibi: Arseni fuge, tace, & quiesce. Studeat igitur seruus Dei sæpe solus esse, & paulatim à se repellere, quantum fieri poterit, omnes visitationes, conuersationes, & commercia mundi: in talibus enim aut raro, aut nunquam defunt murmura, mendacia, vaniloquia, adulationes, aliæq; similia: quæ etsi non semper peccata sunt, animam nihilominus deuotione relinquunt vacuam, imaginibusq; & figuris eorum, quæ vidit & audiuit, perturbant, quæ tempore orationis sese repræsentant, & puritatem illius contaminant. Quod si aliqui indigne ferant suum consortium contemni, ferat hoc seruus Dei pro amore illius, cui militat: melius enim est hominem offensum habere quam Deum. Cumq; Martyres & alij Sancti omnes tanta passi sint pro regno celorum, nenobis sit durum tantillum pro eodem regno tolerare: maximè si consideremus in hac re nullam esse, vel exiguam difficultatem, damnum autem

Monachi quatuor otium fuit detestati.

XII. Bonum propositum conseruari solitudo.

antem quod ex altera parte posset ad nos deriuari, esse lōgē maximum: hoc enim nostro peruersissimo seculo adeo mundus, adeo homines, adeoq; illorum colloquia & confortia sunt corrupta, vt vix aliquis possit ijs vti sine periculo.

Math. 6.

Esaia. 3.

Galat. 3.

Alia remedia ad cōseruandū bonū propōsitum. Rom. 5.

Eccl. 9.

Eia. l. 3. de vniuerso.

Triplex amor nō est triplex nūm. a Deo petendum.

Ad maiorem confirmationem huius remedij facit, quod hominis Christiani est, mundum contemnere: nemo enim simul potest esse amicus mundi, & Dei; nemo simul & mundo potest & Deo placere, cum diuersa sint viæ, mores, opera, & intentiones vtriusq; *Coangustatum est enim stratum*, ait Propheta, *ita vt alter decidat, & palium breue vtrumq; non potest operire*, Deum scilicet & mundum. Consultū igitur est, vt seruus Dei proponat mundi amicitia renūciare, à mundo sese abstinere, mundi iudicia vilipendere, cum scandalum actuum non præbet: nam si ea iusta trutina pensculentur, sunt infantium terribilimenta, & res flocci faciendæ. Denique qui magni aestimat mundum, nō potest esse verus seruus Dei. Ait enim Apostolus: *Si hominibus placere ē, seruus Dei non essem*. Eius enim homo fit seruus, cui placere & cuius voluntati satisfacere desiderat.

Post hæc remedia generalia, quæ sunt efficacissima, sunt alia non minus vtilia, vt sunt vsus Sacramentorum, Oratio, & Eleemosyna: principale namque remedium contra peccatum est gratia, teste Apostolo: & hæc tria media sunt optima, & efficacissima ad gratiam impetrandam, licet differenter. Sacramenta namq; dant gratiam, Oratio petit, Eleemosyna meretur: atque id tali modo, vt sola Sacramenta dent, sola Oratio petat: sed non sola Eleemosyna mereatur: eam enim simul cum hac multa alia bona opera meretur, licet id eleemosynæ peculiariter attribuitur: est enim conueniens remuneratio, vt is qui vitur misericordia erga proximum, in cōspectu Dei misericordiam inueniat. Atque ita Eleemosyna non tantum satisfacit pro peccatis commisis, sed etiam facit vt homo abstinere à nouis committendis. Quare dicit Ecclesiasticus: *Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso & gratiam hominis quasi pupillam cōseruabit. Super se ut impotens, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit*.

Quantum ad Sacramenta, quis non videt illa esse quasi medicamenta caelestia, à Deo contra peccatum instituta? remedia nostræ debilitatis? incentiua charitatis? stimulos deuotionis? auxilia nostræ miserie, & thesauros diuinæ gratiæ? De tribus his remedijs multa essent dicenda, sed quia in secundo & tertio libro huius Memorialis iam diximus de Sacramentis, & de Oratione in quinto tractamus: de Eleemosyna verò inter opera satisfactoria iam tractauimus, tanquam de vno illorum: nihil hic amplius de illis dicemus, sed remittimus Christianum Lectorem ad loca prædicta, eumq; monemus, vnam ex primarijs petitionibus à Deo in oratione postulandis hanc esse debere, vt potius vitam nostram suis manibus tollat, & faciat de nobis quicquid velit, quam vt nos finat in aliquod peccatum mortale incidere: & ad maiorem confirmationem huius petat in omnibus suis orationibus, vt Deus illi det triplicem amorem, & triplex odium: amorē scilicet Dei, amorē molestiarum & tribulationum, atq; amorē virtutum: triplex verò odium, peccati scilicet, propriæ voluntatis, & propriæ carnis, cum hæc duo posteriora sint peccatorū causa, cum inordinate diliguntur. Ad mortificandū verò peruersum illum amorē, debet homo incessanter à Deo petere sanctum hoc odium, & studiosè curare, vt mala tractatio sui ipsius, cum petitione sua conueniat, hæc enim est clauis omnium. Ceterum hac de re latius agemus in fine huius operis.

Habes igitur hic, Christiane Lector, sedecim ge-

nera remedium contra quodcunque peccatum mortale, in quibus consistit bona pars philosophiæ Christianæ, quæ potissimum in hunc finem est instituta. Sunt & alia remedia particularia, contra particularia vitia, de quibus hic agere nolumus, ne simus præter modum prolixiores. Pro conclusione tamen omnium supradictorum, admonendus es hic, pie Lector, operæ pretium te facturum, si quatuor hæc mædes memoriæ, eaque tibi in omni re curæ sint: castigare scilicet corpus, custodire linguam, mortificare appetitum, & habere semper spiritum collectum rebusque diuinis occupatum: his enim quatuor modis quatuor principales hominis partes reformantur: caro scilicet, lingua, cor, & intellectus: quibus reformatis, & in ordinem reductis, totus homo erit reformatus, & omnes offensa diuinæ tollentur, atque hic scopus est & finis, quem hoc libro nobis proposuimus.

Quatuor videri pro faciendis.

DE COMMVNIBVS QVIBVS DAM
tentationibus eorum, qui Deo primum seruire incipiunt, præsertim in Religione.

CAPVT II.

Primè monet Ecclesiasticus, ante languorem vt medicinam adhibeamus: omnis quoq; Philosophorum doctrina præcipit, vt homo semper paratus sit, & venientia eminus pericula præuideat, priusquam illum nihil minus cogitantem obruant. Quare consulto me facturum arbitratus sum, si in fine huius Regulæ breuiter impugnationes, tentationesq; nonnullas recensero, quæ solēt occurrere his, qui primum ad seruitutem Domini accedunt, saltē vt sciant esse tentationes: multum enim hoc iuuabit ad illas superandas. Quemadmodum enim venatores, aucupes, & piscatores, cum retia trahunt aut tendunt, id studiosè agunt, vt non retia, vel laquei videantur, sed esca: sic Dæmones, quantum possunt, id agunt, vt tentationes suæ non tentationes, sed rationes esse videantur: & propterea dixi plurimum ad superandas tentationes valere, vt cognoscantur & præuideantur.

Simile.

Cognoscere tentationem, est eam superare.

Quicquid igitur huic nouæ militiæ ascriptus est, ante, omnia certò apud se statuatur, multas impugnationes, tentationesq; Dæmonum sibi fore perferendas: quare non sine ratione monet Sapiens: *Fili accedens ad seruitutem Dei, sit in timore, & præpara animam tuam ad tentationem*.

Eccl. 2.

Omnium harum tentationum prima est Fidei: cum enim homo vsque in hanc horam somnolentus fuerit, & inconsideratus circa ea, quæ erant fidei, postquam nunc oculos incipit aperire, & videre mysteria illius, confestim (tanquam peregrinus in terra aliena) incipit vacillare in rebus, quæ illi proponuntur, propter exiguam lucem & cognitionem, quam de ipsis habet. Accidit igitur illi, quod nouo solet opifici: qui veniens ad officinam alicuius artificis, vbi plurima videt instrumentorum, ferramentorumq; genera, nesciens ad quid vtilia sunt, miratur, & incipit rogare: Hoc cui rei seruit? & illud cui? donec paulatim videns ysum singulorum, mirari desinat, ad cognitionē venit, & rationi, vsuiq; maxime consentanea iudicat, quæ vt absurda primum mirabatur.

Prima tentatio est fides.

Simile.

2. Tentatio blasphemia.

Alia tentatio est blasphemia, quæ repræsentat res turpes, & detestandas, quando componit se ad meditandum caelestia. Portans enim imaginē mundi plenam simulachris & figuris ipsis, non ita confestim potest abijcere, quod tanto tempore in eo sculptum permanerat, atque ita loco specierum & figurarum spiritualium, ingerunt sese carnales, quæ molestissimæ sunt his, qui illas patiuntur. Optimus autem

autem modus hanc tentationem vincendi est, eam contemnere, & flocci facere: cum reuera potius sint inanes terrores inimici, quam vera pericula.

3. Tentatio
seru. uolunt.
Simile.

Alia tentatio est scrupulorum: qui deriuantur ex ignorantia, qua tyrones rerum spiritualium adhuc laborant: & propterea incedunt tanquam ij, qui nocte ambulant, & ad singulos passus casum metuant. Hoc autem communiter ex eo nascitur, quia nesciunt inter cogitare & consentire distinguere: & proinde putant se in omni quod cogitant, etiam consentire.

4. Scandalis.

Alia est, quia facillime in quacunque scandalizantur, quam vident contrariam mentis sue conceptui, tanquam illi, qui nunc incipiunt oculos suos aperire, & considerare, quanta res sit Deo seruire: atque ideo quemadmodum primum incipiunt, sic plurimum admirantur hos, qui contrarium faciunt: ideoque turbantur & indignantur, neciam agnoscunt, quanta est imbecillitas humana, vel altitudo diuinorum iudiciorum: necdum etiam intelligunt, quid sit illud Gregorij: Vera sanctitas habet compassionem, falsa vero & imperfecta indignationem.

5. Regula &
Patrium.

Alia est, quia offenduntur & scandalizantur etiam regulis & statutis suae professionis, & volunt fieri iudices atque censores eorum, quae in regula praecipiuntur. Haec tentatio plerumque manat ex intellectu superbo & elato: qui suae plus sapientiae confidunt, quam Patrum experientia, qui regulam instituerunt. Haec tentatio non multum differt ab ea antiqui humani generis inimici, interrogatis: *Cur praecipitis vobis Deus ne comederetis ex omni ligno Paradysi?*

Genes. 3.
Prou. 1.

Monet igitur Sapiens, ne despiciamus parabolas (hoc est, altiores, & proinde obscuriores doctrinas) Sapientium: nihil enim dicunt sine mysterio, etsi nos subinde minus intelligamus. Puer cum primum incipit legere, credit quod illi dicitur, nec rogat, quare hoc, vel quare illud? hoc enim paulatim fit, & cum tempore. Sinat igitur homo se regi secundum iudicium aliorum, & suum integre resignet: viuat potius fide & obedientia, quam ratione, dicens cum Propheta: *Ve iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Qui non vult huic obedire consilio, non perseverabit in religione, nec vnquam pacem tranquillitatemve cordis habebit.

Simile.

Psal. 72.

6. Spiritua-
lium conso-
lationum.

Alia est, Spirituales consolationes inordinate appetere, & contristari praeter modum, quando illae vel subtrahuntur, vel negantur: aut etiam arbitrari se ceteris meliorem esse, si adsint, perfectionem vitae consolationum magnitudine dimetiendo: cum amen ea non sit vera illius mensura: sed charitas, & post illam mortificatio passionum, & virtutum profectus: haec enim duo posteriora vera sunt auctae charitatis indicia. Inueniuntur & alij, qui deficientibus consolationibus spiritualibus, quaerunt sensuales: atque hoc malum non minus est illo superiore.

7. Tentatio.

Alia est, reuelare visitationes & gratias, quae dantur a Deo: manifestare alijs, quod erat celandum: praeconeum verbi, vel concionatorem esse velle ante tempus: magistrum fieri, antequam discipulus fuit: atque omne id sub specie virtutis non considerando, arborem fructum suum dare in tempore suo, propriumque officium incipientium esse, digito labellum compefcere, & animae suae cultu operam dare.

Psal. 1.

8. Tentatio.

Alia valde frequens & visitata est, quod quis inquietus est, & mutandi locum desiderio plurimum impugnat, dum sibi persuadet, se alio in loco quietius deuotiusque posse viuere. Talis autem ignorat, in mutatione loci, non animum, sed aërem mutari: iuxta illud Poetae, *Calum non animum mutant, qui trans mare currunt.* Quocumque enim homo pergit, se ipsum semper secum adducit: hoc est, cor secum adfert

Horat.
Epist. 1.

peccatis corruptis; ex quo sine intermissione deriuatur miseriae atque perturbationes: hoc non sanatur mutatione loci, sed cauterio mortificationis, & vnguento deuotionis, quae sic mutat cor hominis, ut quod diu durat odoris illius suauitas, non sentiat fœtor, qui ex isto carnis nostrae exhalat sterquilinio. Optimus igitur modus seipsum fugiendi est, ad Deum confugere, & cum eo familiariter agere: cum enim in illo per naturalem amorem; & deuotionem manet, absens est à seipso.

Alia est praeter modum nouo gustu & seruire spiritus implicari, in indiscretis vigilijs, orationibus, solitudine, & abstinentijs: quibus rebus & visus infirmatur, & caput cum stomacho debilitatur, redditurque nouus tyro ineptus & inhabilis quamdiu viuit, ad exercitia spiritualia: quod ego iam saepe factum obseruaui. Alij in graues incidunt morbos, qui partim delicijs in morbo adhiberi solitis, partim bonorum exercitiorum defectu, quae ob morbi grauitatem omittuntur, in eas tentationes abducuntur, ut virtutem facile deserant, gratia & fortitudine deuotionis destituti. Alij delicijs tempore morbi affluenti, in illa peruersa consuetudine perseverant. Nonnulli per hanc occasionem, ait Bonauentura, eo deneniunt, ut non tantum indiscretè delicias amant, & delicate viuunt, sed etiam dissolute, infirmitatem capientes in occasionem, & largam licentiam satisfaciendi omnibus suis appetitibus & carnis illecebris. Sunt etiam qui per nimiam peccant discretionem, fugientes quemcumque honestum laborem, ob periculi metum: dicentes ad salutem suam satis esse, si a peccatis mortalibus abstineant, etiam si alia sese austeritate vitae non exerceant, de quibus dicit Bernardus: Animalem discretum, nouitium prudentem, incipientem sapiemem, in cella diu posse consistere, in congregatione posse durare impossibile est.

Praeterea magis communis nouitiorum tentatio est, ab incepta via resiliere, & ad seculum redire. Ad hoc Diabolus illum mille dolis impellit. Aliquando fortissimis tentationibus carnis proponit illi matrimonium, tanquam portum securum, & vitam quietam, (cum reuera sit pelagus continuarum tribulationum, & tempestatum) allegans ei ad hoc comprobandum exempla multorum Patriarcharum, qui in hoc statu vixerunt sanctissime: ut autem facilius id credat, persuadet ei habiturum eum sociam suis moribus conuenientem, eiusdem secum cordis & animi, quodque filios enutriet in timore Domini: statuit ei quoque ob oculos eleemosynas, quas poterit in illo statu erogare: eas autem in Ordine facere non posse, dicens illas magni esse ponderis, ut quis securus sit in die iudicii. Subinde contrario modo altioribus cogitationibus Diabolus nouitium studet eludere, proponens illi strictiores Ordines, praecipue Carthusianorum: facit autem id, ut illo capistro à religione abductum, & extra cancellos deprehensum diglutiatur, & deuoret. Nonnunquam praeter discretionem nouitium inflamat, pellicitque ad solitudinem, iuxta exempla veterum illorum Anachoretarum, in deserto viuendum, ut extra societatem in viam solitariam abductum, umbra & consilio spiritualis patris destitutum, citius vincat & superet.

Sed inter omnes tentationum species illae sunt periculosiores, quae sub colore boni, laruaeque virtutis sese offerunt: ea enim quae manifesta sunt mala, semper secum adferunt suam turpitudinem, & suam inscriptionem, ex qua cognoscuntur, ut ab ijs abhorreamus: quae verò boni habent quandam apparentiam, sunt magis periculosa: sub umbra namque virtutis magis fallunt, ideoque Aduersarius noster his potius

9. Tentatio.

Communio
tentatio No-
uitiorum.

Tentatio
boni speciem
habentes pe-
riculosissima.

potius vritur ad seruos Dei tentandos. Sciens enim ipsis decretum esse, vt fignat malum, & amplectantur bonum; id agit, vt peccati veneni ipsis cum falso melle permixtum propinet. Qua in re videtur simillimus esse illis inimicis Prophetae Danielis, qui cupientes illum apud Regem calumniari, atque in odium eius adducere, vt occideretur, cum varijs id medijs agere frustra tentassent, tandem consilium inuenerunt, dicentes; *Non inueniemus huic Danieli aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui*, quam viam quoque tentarunt, sed frustra. Deus enim erat protector serui sui. Eodem fere modo semper tentat Diabolus homines pios, & in hac via illis tendit laqueos. Necessesse igitur est, vt homo semper seipsum obseruet, & probe in affectione atque amore reru, quae bonae videntur: etsi enim in simplici affectu peccatum non sit, in nimia tamen cupiditate peccatum est. Oportet igitur vt omnis amor inordinatus suspensus sit; quod enim nimium est, in quacunque materia metuendum est.

Haec sunt communiores & frequentiores tentatio-

nes eorum, qui Deo seruire incipiunt: quantum remedium est humilitas, obedientia, oratio, confessio, prudentia boni Confessarii, qui instat sapientis nauticlerici est, cui incumbit nauis per medios fluctus procellosi maris huius mundi, vbi tumultuantur venti malorum spirituum, qui magnas tempestates concitant, in securitatis portum dirigere. Super omnia verò Deus est, qui nouit infirmitatem nostram, suaque nobis gratia succurrit, & circumducit nos per viam securiorem, ne in terram Philistinum veniamus, ijsque nobis ex Aegypto proficiscentibus bellum moueant; qui denique fidelis est, nec patitur nos, vt Apostolus ait, *tentari supra id quod possumus: sed facit cum tentatione prouentum, vt possumus sustinere*. Porremo remedia quoque contra has omnes tentationes illa eadem sunt, quae paulò antè dedimus contra ipsa peccata: non enim sunt conuenientiora contra tentationes peccatorum arma, ijs, quibus ipsa peccata oppugnantur & superantur. Et haec sufficiant quantum ad primam Regulam eorum, qui Deo seruire incipiunt.

R. medijs
contra
tentationes.

Exod. 3.
1. Cor. 10.

*Contra omnia vitiatorum genera & tentationes pulcherrima quoque tradit auctor remedia,
lib. 2. Ducus peccat. priorib. 13. capitibus.*

REGVLA SECVNDA,

AD BENE VIVENDVM VTILIS, HIS POTISSIMVM, QVI
in vita Christiana sunt prouectiores.

*FINEM HVIVS DOCTRINAE
esse imitationem Christi.*

CAPVT I.

Quoniam nonnulli reperiuntur, quibus non satis est, fecisse quod ad salutem eorum necessarium est, sed ulterius progredi cupiunt, & in vita virtutis iuari; necessarium est, vt pro ipsis etiam aliqua documenta ponamus. Ijs sequens Regula deservire poterit, ultra illud, quod in fine huius operis, scilicet in septimo libro, dicemus.

Et quia finis cuiusque rei regula est, iuxta quam dirigatur; ideo sicut in Regula praecedenti vnum finem posuimus, (qui fuit, quoduis peccatum mortale euitare) ita in praesenti alium ponemus, hoc est, imitationem Christi; cum ad hunc finem tota vita Christiana ordinetur. Et quamuis in hac secunda Regula nonnulla ex praecedentibus repetuntur, non ideo tempus perditur: ibi enim posita sunt tanquam media, & hic conducent ad euitandū peccatum; (quod in altera velut principalis finis erat) & iuxta hoc ibi magis declarauimus; & hic ob alterum finem repetuntur, & propterea particularius tractantur.

Huic igitur conuenienter, primum, & magis generale documentum, & finis huius doctrinae, est illud quod Saluator dicit: *Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, sic & vos faciatis*. Quoadmodum enim qui discunt scribere, exemplar pulcherrimarum literarum sui Magistri manu exaratum solent sibi proponere, vt secundum illud literas formare discant: sic qui Christiane viuere volunt, his vt proponatur exemplar vitae perfectum ducis & regulae loco, necessum est. Quia verò nullum aut perfectius, aut conuenientius inuenitur, quam vita Christi, qui nobis in mundo datus fuit, magister, & exemplar omnium virtutum: vtilissimum est, vt quidquid ille fecit, & dixit in sua vita, ad exemplum

& remedium vitae nostrae, id omne nobis in formanda vita nostra proponamus. Etenim manifestum est, vt omnis perfectio effectus in eo sita est, vt imitetur & similis sit suae causae; sicut verbi gratia, perfectio discipuli est, imitari suum praeceptorem: sic omnis perfectio creaturae rationalis, est imitari, & assimilari, quantum fieri potest, suo Creatori. Ad hanc imitationem inuitat nos Dominus in omni Scriptura. In vno loco dicit: *Sancti estote, quia ego sanctus sum*. In alio loco: *Estote misericordes, quoniam Pater vester misericors est*. In alio rursum: *Estote perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est*.

Modò cum omnis perfectio creaturae consistat in imitatione Creatoris; ad aliquid verò imitandum necesse sit, vt id videatur? Deus autem videri non possit in propria natura, & gloria: hanc ob causam (inter multas alias) Dei filius induit naturam humanam, vt eo modo videremus, quod imitaremur; hoc est, vt videre possemus, quomodo cum hominibus conuersatus est in hoc mundo, quid dixerit, quibus actionibus operam dederit, quo animo fuerit in aduersis, & prosperis, quid egerit in solitudine, in conuersatione, cum amicis, cum inimicis, cum maioribus, cum minoribus: denique vt videremus perfectionem illius virtutum, charitatis, humilitatis, patientiae, obedientiae, mansuetudinis, paupertatis, ieiuniorum, orationum, lachrymarum, vigiliarum, concionum, laborum, zelum animarum, amorem proximi, rigorem & asperitatem erga seipsum, & benignitatem ac pietatem erga proximum. Haec igitur fuit inter alias causa vna ipsius in mundum aduentus: ideo namque Deus homo factus est, vt homo fieret Deus; vt non solum per auditum, sed & per visum; non tantum per verba, sed per exemplum etiam illius homo, quomodo digne Deo viuere posset, disceret. Hoc est, quod Propheta dicit: *Et erunt oculi tui videntes praeceptorem tuum, & aures tuae audient verbum post tergum monentis: Haec est via, ambulato*

Leuit. 19.
Luc. 6.
Matth. 5.

Deus cum
homo factus

Esa. 30.

Iean. 13.
Simile.

Est & aliud medium breuius & compendiosius, cum scilicet anima vulnerata, & à dulcedine tanti Domini prooccupata, & eius pulchritudine inflammata petat sine intermissione, cum magna assiduitate, ab eo, qui solus hunc potest dare thesaurum, vt cum largiri sibi dignetur: cum videatur via certior & expeditior ad thesaurum hunc consequendum, illum petere, quam paulatim vi meditationis exprimere. Quo in casu maioris facienda erit oratio, quàm meditatio. Ora igitur, & pete cum ardentissimo desiderio, sine intermissione, pretiosam hanc margaritam: quod vt còmodius facias, oportet in promptu habere verba quædam dulcia, & amore plena, quibuscum anima deuota desiderium hoc offerat Deo. De quibus verbis, vt & de omnibus alijs, quæ ad hanc virtutem pertinent, proprio suo loco de amore Dei fusius agemus. Certus autem esto, nullum illorum verborum, aut gemituum fore fructuosi. Cum enim Dominus noster tam magnus sit & liberalis, semper dabit per huiusmodi nouam deuotionem, aut nouam lucem, aut nouum amorem, aut nouam gratiam; aut ad se trahet cor cum feruentiori amore, & maiori efficacia; aut maiori illud gaudio perfundet; aut denique in salutari cepto illud confirmabit. Noli itaque frater, noli per exiguum negligentiam bona tam magna perdere, quæ omni momento tibi posses comparare.

Pertinet etiam ad eandem charitatem, purificare oculum intentionis in omnibus actionibus nostris, vt non queramus in illis proprium commodum, aut honorem, aut oblectationem; sed beneplacitum & voluntatem Dei: ita vt omne quod facimus, (vel pro nostra, vel pro alterius voluntate) id faciamus non coacti, aut ex pura ceremonia, aut ex necessitate, aut vt hominibus placeamus, aut alio aliquo mundi respectu, sed purè propter amorem Dei; sicut bona vxor suo seruit marito, non propter proprium commodum, quod ab illo sperat; sed propter amorem, quo illum complectitur. In quo necesse est animam tam esse fidelem, & castam, vt quemadmodum pia & honesta coniunx non aliam ob causam comitetur, & ornatur, quàm vt oculis mariti sui placeat: sic anima virtutum ornamenta assumat, tantum vt oculis placeat Dei. Non ideo dico illicitum esse operari propter præmium æternæ vitæ; imò id sanctum est, & laudabile: sed quia quanto liberior est homo ab omni genere lucri, & purius Deo placeat, tanto etiam eius opera erunt perfectiora, & per consequens tantò plus merebitur. Quare non in eleganter dictum est à S. Bernardo: Purus amor mercenarius non est; purus amor de spe vires non sumit, nec tamen dissidentis damna sentit. Et in alio loco, Non sine præmio diligitur Deus; et si absque præmio diligendus sit; vacua namque vera charitas esse non potest, nec tamen mercenaria est, quippe non querit quæ sua sunt; affectus enim amoris non est contractus venditionis.

Nec tantum in principio, aut fine operum, debet homo hanc intentionem habere; sed etiam cum opus ipsum facit, sic facere debet, vt temper illud offerat Deo, & actualiter Deum amet: vt etiam operans videatur non minus amare, & orare, quàm operari. Et hoc modo non erit distractus in opere, quod facit: sic enim Sancti operabantur, & hac ratione in operibus suis non distrahebantur. Et sic dicitur de Sponsa in Canticis, quod odor vestimentorum eius erat sicut odor thuris. per vestem enim animæ virtutem intelligimus, quæ ipsa exornatur: & per thus, quod igni impositum in altum suaui cum odore ascendit, orationem: quæ cum fiat in terris, in celo solet operari. Cum igitur legitimè vestem sponsæ odorem thuris exhalasse, insinuat, illam sic opera

Gratus, Opus spirituale

virtutum exercuisse, quod ea non minus orationes, quàm operationes, propter magnitudinem deuotionis, quæ cum operabatur, visa sunt. Videmus si quod mater, cum lauat pedes filij, aut mariti peregrinantis, simul & seruit illi, & amat illum, seruandoque & amando simul gaudet, & singularem ex ministerio, quod facit, gustum atque dulcedinè percipit. Tali igitur modo cor nostrum affectum & dispositum esse debet, cum Deo Creatori nostro ali-quod obsequium præstamus: & sic faciendo vestes nostræ pariter hoc incenso spirituali redolebunt.

Quod homo sic facit, magni est meriti: meritum namque operum nostrorum potissimum dependet ab intentionis, amoris, & deuotionis, cum qua fiunt, puritate. Quemadmodum enim in nummis, non tam pondus, aut numerum, quàm metallum consideramus: paululum enim auri pretiosius est multo cupro: sic in bonis operibus non tam æstimanda est ipsorum multitudo, quàm amor & deuotio quibuscum fiunt: vt æraminuta duo testantur, quæ vidua Evangelica in gazophylacium misit; eam enim maioris æstimauit Christus, quàm magna multorum diuitum munera. sic etiam accidet, vt bonum ali-quod opus ex bona voluntate, charitate, & deuotione factum, maioris æstimetur in conspectu Dei, quàm multa alia, alio modo facta. Ita vt, quemadmodum vna feruens oratio plus impetrat à Deo, quàm tepida multa; sic vnum opus bonum factum cum deuotione, & seruire, multò plus mereatur, quàm alia multa, quæ non eo modo fiunt. Et hoc diligenter considerare debent illi, qui viuunt in statu, vt teneantur semper opera bona facere, vt diligenter attendant, quomodo faciant ea, & ne extollantur quod faciunt multa bona opera, si non faciant ea cum multo amore, & deuotione.

Pertinet ad eandem Charitatem amare non tantum Deum, sed etiam proximum, propter Deum: cum enim Charitatis sit amare Deum, & omnia quæ Dei sunt; atque inter ea præcipuum sit animal rationale, factum ad imaginem Dei, & redemptum illius sanguine; hinc fit, vt ex qua radice & habitu nascitur amor Dei, ex eadem etiam amor proximi propter Deum nascatur. quemadmodum dici solet apud Hispanos; Amat canem propter dominum eius: & apud Belgas; Amat nutricem propter filiam. Proinde aiunt Doctores, Charitatem esse habitum vnum, duos actus habentem: amare scilicet Deum propter se, & proximum propter Deum. Is enim est causa finalis, ob quam proximum amare debemus. Atque hæc causa sola mouere nos debet ad amandum illum, licet alioquin amore nostro indignissimum: non enim illum respicere, nec propter illum ipsum amare debemus; sed propter amorem illius Domini, qui eum creauit, & redemit, quique præcepit, vt proximum propter sui amorem diligamus. Licet enim amoris in illo causa nulla sit, in Deo tamen sunt infinita, propter quas dignus est, vt non tantum amemus proximos nostros propter illum: sed etiam, vt omnes molestias, & tormenta huius mundi animo prompto pro illo perferamus: ita vt si in proximo non sint amoris causæ, in Deo tamen sit harum causarum copia.

Hic amor requirit à nobis, vt nulli malum reddamus, de nullo malè loquamur, neminem malè vel temere iudicemus, famam proximi non lædamus, eius defectus celemus: imò potius ora detrahentium illi obturemus, & obstruamus.

Nec sufficit alicui iniuriam seu malum aliquod non facere: sed etiam necesse est omnibus benefacere; opem omnibus ferre; omnibus bene consulere: omnibus offensas condonare; ab omnibus, quos offendimus, veniam orare; & super hæc omnia, omne

Q9

ra, in-

Vnde opus nostrum dignitas. Simile.

Mar. 12. Luc. 21.

Simile.

Charitas proximi.

Ad amorem proximi quid requiratur.

Galat. 62. ra, iniurias, simplicitatem; natos & defectus omnium sustinere: iuxta illud Apostoli: *Alter alterius onera portate, & sic adimpleritis legem Christi*. Hoc est illud quod charitas requirit, in qua consistunt lex & Propheta: sine qua qui vellet religionem aliquam condere, nihil aliud ageret, quam is, qui corpus vinum formare vellet sine anima: quod contradictionem includit.

Secunda virtus est Spes. Altera virtus, soror Charitatis, est Spes: licet virtus hæc in Christo non fuerit, multo etiam minus Fides: habebat enim his maiora & excellentiora. Ad hanc pertinet Deum respicere ut Patrem, & erga eum cor habere filij: cum reuera sicut nemo in hoc mundo est, qui dignus sit appellari bonus, si cum Deo conferatur: licet etiam nullus est pater, qui tanto amore complectatur suos filios, quanto pater noster Deus nos complectitur. Sic etiam omnia quæ in hoc mundo euenient, siue prospera, siue aduersa sint, crede,

Matth. 10. quia sunt optima & salutis tuæ conducibilia, (cum ne passer quidem cadat sine illius providentia) & in omnibus rebus ad illius gremium recurre, explicans & detegens omnes tuas tribulationes in eius conspectu; sperans in immensam eius liberalitatem, & in promissionum illius fidelitatem, atque in arrhabonem beneficiorum ab illo perceptorum: super omnia verò in merita dilecti eius filij, sperans fideliter, licet peccator sis, & miserrimus, Dominum tamen tibi propitium fore, & quando minimè expectabis, tunc omnia ad commodum tuum dispositurum: & propterea semper versetur in animo illud Dauidicum; *Ego autem mendicus sum & pauper: sed Dominus sollicitus est mei*. Quod si homo diligenter scripturas Psalmorum, Prophetarum, & Evangeliorum percurrat, inueniet omnes plenas huiusmodi diuinæ providentiæ, & spei nostræ: quæ de die in diem animum hominis erigunt, ut in omni necessitate atque tribulatione sua speret in Domino. Sed & mihi crede, nunquam veram habebit pacem, animique tranquillitatem, qui non hoc ante omnia agit, ut habeat hanc fiduciam & securitatem. sine hac enim omnia illum inquietabunt, perturbabunt, & solitudine perpetua exagitabunt: si autem hæc adsit, nihil illum turbare poterit, cum Deum habeat defensores.

Tertia virtus est humilitas. Alia virtus est humilitas, tam interior, quam exterior: quæ est radix & fundamentum omnium virtutum aliarum. Hæc adeo dilucidè in persona, & vita nostri Saluatoris enituit, ut in ea potissimum imberemur illum imitari, quando dixit, *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde*. Caietanus in hunc locum commentatus, ait in his duabus virtutibus totam philosophiam Christianam consistere: humilitas enim disponit animam nostram ad dona Dei recipienda, & mansuetudo nos aptos reddit ad suauiter cum hominibus conuersandum.

Ad hanc virtutem pertinet, ut homo se reputet creaturam vilem, abiectam, miseram, imò totius mundi miserrimam: indignam pane quo vescitur, terra quam pedibus calcatur, aere in quo respirat: nec maioris seipsum faciat, quam foetidum & abominabile cadaver, scatens verminibus, cuius foetorem ne ipse quidem potest tolerare, & ob quod omnes oculos auertunt, & nares obturant, ne foetorem olfaciant, horroremve videant. Hoc ut faciamus, atque sic existimemus, & tibi frater, & mihi conuenit, (ait beatus Vincentius) magis tamen mihi, quam tibi. est enim omnis vita mea immunda, & foetida: sum totus coinquinatus; corpus meum, & anima mea, & omne quicquid in me est, immundum est, & abominabile, propter peccatorum meorum corruptionem: & quod peius est, non obsecris argumentis deprehendo, turpitudinem, horrorem atque immu-

nitiam hanc quotidie in me augeri. Debet autem anima fidelis hanc immundiciem in se sentire, cum magno pudore, cum illa conspicua sit ei, cuius oculi penetrant quæque secretissima. Dolere quoque debet, quam potest maximè, propter peccata in Deum commissa; quodque gratiam diuinam amisit, quam, cum aqua Baptismatis lauaretur, acceperat: doleat inquam non aliter, quam si ante districum illud Dei tribunal stans crederet, se, uti foret in conspectu Dei, sic etiam in conspectu & hominum & Angelorum foret: atque ita confusus, & pudore atque rubore plenus, in conspectu eorum incedat: & si pendet diligenter, quid diuina Maiestas mereatur, & quot nominibus illi est obligatus, cum tantas misericordias, tantaque beneficia ab ipsa perceperit, & quam malè tam hoc, quam istud ei compensauit, imò quod loco seruivit & obsequij debiti tot iniurias, opprobriaque reddidit, tam turpiter illam contemnit; videbit se dignum, in quem creatura omnes insurgant, de quo vindictam sumant, quem membratim dissepant, & deuorent: eo quod tam grauiter offendit communem omnium Creatorem & Dominum. Ob hæc itaque causam vltro desideret vilipendi, aspernari, & ab omnibus contemni: omnia conuitia, opprobria, infamias, iniurias, & aduersa quæque ingruentia patienter ferat: hæc illi non minus grata sint, quam solet esse homini vindicta, quam de lethali suo inimico sumit. necesse est enim, ut non minus se de seipso vindicet, eò quod Deum suum offendit. Pertinet etiam ad eandem humilitatem, ut sibi ipsi diffidat, omnibusque viribus suis; seseque in omnibus conuertat, & iacet in brachia pauperissimi, despectissimi, & pro amore sui mortui Christi, ut tandem eo perfectionis veniat; ne in omnibus opprobriis, iniurijs, contumelijs omnibusque aduersis, quæ illius amore patietur, alius sit, quam mortuus.

Porro quia æquum omnino est, ut talis sit figura & compositio hominis exterioris, qualis est interioris: oportet, ut quemadmodum interior, secundum iudicium suum, in vltimo huius mundi loco stat, & omnium se vilissimum existimat; sic etiam ad imitationem Christi exterior abijciatur, & humilietur, adeo ut, si fieri posset, omnium lataret pedes. In vestibus quoque, in incessu, in sermone, conuersatione, in ædibus, mensis, reliquisque omnibus (seruata tamen discretione) exterior homo sit interiori similis: ne homo à seipso differat, aut duplex fiat, peccetque in illud Ecclesiastici; *Non accipias faciem Eccle. 4. contra faciem*.

Cum sancta hac humilitate secuta stat Castitas, quæ propriè dicenda est virtus Angelica, ipso Saluatore teste. Dico castitatem iunctam humilitati stare securam: hæc enim virtute deficiente, altera in magno periculo versatur; sicut optimè dictum est ab Anselmo; Cum superbia non potest destruere humilitatem, eam euertit luxuria: & quando luxuria non potest expugnare castitatem, expugnat eam superbia: quæ est omnium virtutum sit tinea, potissimum tamen est castitatis. Qui igitur vult verè castus esse, is suam castitatem iungat huic sanctæ humilitati, hoc enim modo eam tutiorem seruabit.

Ad hanc virtutem pertinet, cor & corpus (si fieri posset) habere Angelicū; & fugere, quantum licet, omnes conuersationes, aspectus, commercia, & amicitias, quæ quoquo modo possint illi obesse, quantumvis etiam hominum spiritualium. Nam (ut optimè dictum est à B. Thoma) amor spiritualis saepe mutatur in carnalem, propter similitudinem, quæ est inter vtrunque.

Eiusdem quoque virtutis est, ut quotiescumque impura cogitatio cor hominis ingreditur, statim & eodem

Oratio.

dem momento illam magna cum diligentia eliminet, atque repellat; non aliter atque si ignitus esset carbo, vt alias diximus; ludeatque vt sit tam castus, & Deo fidelis, vt habeat oculos, si fieri posset; sic oculos, ne videat quicquam, quo omnium Datorem possit offendere: & cum sese offeret occasio aliquid aspiciendi, dicat in corde suo dulciter; Domine mi, nolo mihi oculi mei seruiat, vt videam aliquid, quo tuos possem offendere. Ne placeat quas bonæ voluntati tuæ, vt oculis meis, quos mihi dedisti, & quos luce tua illuminasti, vt ijs opera tua contempler, tanquam armis, quibus te offendam, abutar. Qui honestè & debita cum diligentia custodiet oculos suos, certus sit, quod & Deus vicissim custodiet illum, multasque tentationes & pericula euadet, atque in magna pace viuet.

Pars etiam castitatis est, vt homo contendat, cor suum sic vnitum, & Deo subiectum semper habere, ne quo inordinato affectu creaturam aliquam vanam aut transitoriam appetat: circumferat illud tanquam verè mortuum mundo, tanquam surdum & cæcū, quod nihil gestit audire, vel videre, nisi quod vtile est, & necessarium. Neque tantum cor & corpus castum esse debet; sed etiam casti sint oculi, casta verba, conuersationes, vestimenta, somnus, cibi & potus, vt mox dicemus. Perfecta enim castitas omnia vult esse casta: & si nonnunquam vnum quid minus castum sit, tota castitas periclitatur.

Ad castitatem pertinet temperantia. Climac. Grad. 14.

Ad hanc virtutem (inter alia) conducit plurimū in edendo bibendoque temperantia: etenim (vt Ioannes Climacus ait) escaum facieras fornicationis est mater: qui leonem blanda demulcet manus, nonnunquam illum manifestat: qui verò corpus obsequiis fouet, ipsum amplius efferauit. Ad acquirendā igitur hanc virtutem, aduigilare debet homo, vt dādo corpori suum nutrimentum, non oneretur stomachus, & spiritus nimia cibi & potus quantitate: sed sumat vtamque moderatē, non quærens in ijs aut suauitatem, aut delectationem; sed solum vt naturæ necessitati satisfiat. Licet naturaliter gustus aliquis inter edendum percipiatur; non tamen studio ille procurandus est, nec sapor in cibis ex industria queri debet, aut inter manducandum, quæ delicatiora sunt, eligi: sed buccellas omnes promiscuas, quas homo sumit, in pretiosissimum condimentum sanguinis Christi Redemptoris nostri intingat, & ex dulcissimis fontibus vulnerum eius hauriat, quod bibat: capiat potius cibos communes, & viliores, quam delicatos, & pretiosos; recordando quod Christus Dominus noster in Cruce pro eo fel & acetum gustauit. Meminerit etiam qui vescitur cibis vilioribus, & parui pretij, si nimia tumat illos cum auiditate & delectatione, quod meritum perdit abstinentiæ; quæ non tam in qualitate cibi, quam in modo edendi consistit. Fieri enim potest (ait Augustinus) vt sine aliquo vitio crapulæ vel voracitatis pretiosissimo cibo vtatur sapiens: insipiens autem foedissima gulæ flamma in cibum vilissimum inardescat. Non consistit igitur peccatum gulæ in qualitate ciborum, sed in inordinata delectatione. Debet igitur amator vitæ spiritualis, sine intermissione, cū sua sensualitate luctari, negans illi prudenter, quod illa poscit imprudenter. Debet autem sic carnem suam castigare, ne intereat natura, aut eius complexio indiscreto abstinentiæ rigore debilitetur, dum solius iudicij sui impetum quis sequitur. In omnibus enim optima est sanctæ discretionis mensura, & in omnibus standum est consilij piorum & sapientum. Secundum hanc regulam despicienda est omnis vanitas, & curiositas in vestitu, in suppellectilibus, & ijs quæ ad lectulos & cubilia pertinent.

August. de ciuitate Dei.

Hanc virtutem sequitur quasi eius soror Silentium.

Gramm. Opusc. spiritual.

innocentiæ mater, clauis discretionis, socia castitatis, custos deuotionis, & ornamentum iuuentutis. Ad consequendam hanc virtutem tam excellentem, debet seruus Dei ante omnia diligenter aduigilare, ne vnquam ex ore eius prodeant verba noxia, vel inhonesta: neque etiam aures prabeat his, qui ea loquuntur; imò potius huiusmodi sermones interrumpat, cum maxima discretionē, modoque quo potest optimo: abhorreat prorsus ab omni mendacio, ab adulatione, & ijs quæ vanam gloriam protuocant. Non sit in verbis suis nimis asper, sed dulcis, & amabilis: non sint verba nimis composita, sed plana, & simplicia. Caueat sibi quam diligentissimè à verbis otiosis, propter tempus, quod interea amittitur, & potissimum à ridiculis & ineptis fabulis: ex namque deuotionem extinguunt. Duo itaque à quibus huiusmodi potissimum sibi cauere debet, sunt, bene loqui de se ipso, & male de altero: vt magis itaque securus sit ab his periculis, quiescat, & (vt neque in charitatem, aut obedientiam peccet) silentium voluntarium seruet: sic tamen, vt silentium eius alijs non sit tædiosum, aut molestum: cumque loquendum erit, breuis sit, quam maximè licet, sermo: loquatur autem cautè, & cum discretionē: & antequam os aperiat, statuatur secum, nihil extra propositum proloqui.

Alijs ne facile contradicat, neque iuramentis in sermone vtatur: sed postquam bis terve affirmauit id, quod verum arbitrat, nec ab alijs recipitur, eos in sua relinquat opinione, & taceat, quasi nil aliud sciret: nisi fortè hoc ipse silentium aperite obellet diuinæ gloriæ. Ne sit in suis opinionibus obstinatus, nec in ijs quæ refert nimis pertinax; neque id quod scit nimia asseueratione affirmet, sed cum modestia & temperantia dicendo: Puto hoc aut illud sic sese habere: aut, Hoc ita est, si fallor &c.

Ne autem in hac re tanti momenti erret, neque barbarissimum (vt aiunt Grammatici) committat in hoc idiomate spirituali, seruus Dei debet has septē circumstantias diligenter obseruare, quando erit ei loquendum. Prima, est materia de qua loquitur: oportet autem ea sit de rebus bonis, vtilibus, & necessarijs, non de malis, inutilibus, noxijs. Secunda, est finis, cur loquitur: non ex hypocrisis, oblatione, vanitate, aut iactantia; sed cum simplicitate, humilitate, in finem honestum & necessarium. Tertia, est modus, quo loquitur: is sit non cum dissolutione, ex abrupto, confusè, aut affectatè, sceminea quadam voce, & fictis blanditijs, sed tractim cum mansuetudine & grauitate; licet ea non debeat esse nimia, sed cum suauitate mixta, qualis dicitur fuisse grauitas S. Basilij: potissimum autem sermo mulierum magis planus esse debet, & mansuetus, is enim (vt ait) esse debet instar aquæ, quæ vt bona sit, nullum oportet habere saporem. Similiter non absque ratione affectatè loqui reprehenditur; maximè in ijs, qui id agunt ea intentione, vt videantur discreti, prudentes, & eloquentes: quod in viro magnum est vitium, & in feminis grande periculum. Quarta circumstantia, est personæ, quæ loquitur, multa namque loqui iunioribus non licet: imò in illis silentium cum veracundia maximum est ornatum: nec minus etiam ornamentum est in puellis & virginibus, quibus loquitur S. Ambrosius: Attende tibi virgo in verbis tuis, quæ profers: sæpe namque inde cortum est virginis, de rebus multis, licet bonis, loqui, aut disceptare. Quinta est, vt consideretur persona, quæ cum loquitur præsentibus enim ijs, qui sunt sapientiores, & seniores, non omnibus loqui conuenit: nisi fortè cum id aliter fieri nequit, aut quando necessitas requirit. Sexta est, consideratio loci, in quo loquendum est: sunt enim loca alia ad loquendum, alia ad tacendum dicata: in Ecclesijs enim, & similibus locis, fa-

Septem circumstantiæ in loquendo seruandæ.

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Ambros.

Qg 2

bulari

VII.
Eccl. 3.

Prou. 25.

Septima vir-
tus, est mor-
tificatio pro-
pria volun-
tatis, vel o-
bedientia.

Iacob. 1.

bulari non licet. Septima, est respectus temporis, in quo loquimur: est enim (vt Salomon ait) tempus tacendi, & tempus loquendi. Hac enim ex primarijs prudentia partibus vna est, maximè quando volumus admonere, consulere, vel arguere: in omni namque re obseruandum est tempus & opportunitas, in hac autem maximè, sine qua calla est & sterilis omnis admonitio. De illis autem, qui opportunè & debito tempore loquuntur, ait Sapiens: *Mala aurea in lectis argentis, qui loquitur verbum in tempore suo.* Qui nò vult in sermone suo delinquere, has circumspectas debet obseruare, qui enim in harum aliquid deficit, errat, & in regulam bene loquendi peccat. Cumque difficillimum sit in aliquè horum defectuum non impingere, optimum erit remedium, ad portum silentij nauem dirigere, in quo nullum est ex his periculis.

Postquam lingua mortificata, & temperata erit hoc modo, etiam propria voluntas est mortificanda, quæ est quasi altera clauis bonæ vitæ; vt autem hoc commodius fiat, vtilissima erit obedientia; vnum enim inter exercitia, quorum hic maxima habenda est ratio, hæc virtus est: cum non ignoremus, perfectam voluntatis mortificationem sacrificium esse Deo gratissimum. Vnumquodque opus simpliciter ex obedientia factum (licet exigui persæ sit pretij) suscipit Deus, & præmio, tanquam excellens quid remuneratur. Nihil autem (quantumuis magnum sit) placere ei potest, si inobedientiam vel Dei vel hominum habeat adiunctam. Obtemperet igitur seruus Dei alacriter, & animo deuoto suis maioribus: reueretur, & honoret illos propter Deum, honorem enim, quo ex seipsis digni fortè non sunt, officij sui ratione merentur. Obediat similiter equalibus, & etiam inferioribus, in rebus licitis & honestis.

Laturus & exultet cum corripitur, admonetur, vel eruditur à quolibet: nec sese cõtumaciter, ac superbe aduersus illos, qui eum corripiunt, defendat: sed imitando suum Dominum, potiùs suserat & taceat: nisi fortè ex eius silentio notabile scandalum posset subsequi. Fiat inferior omnibus creaturis propter Deum. Sed & licet magnas consolationes, & gratias ab illo perciperet, ne tamen animo efferatur, nec se alijs præstantiorem arbitretur: si enim verum fateri velit, omne donum optimum est à patre luminum; à seipso nil habet miser homo, præter peccatū.

Quin etiam assuecat quascunq; iniurias, opprobria, derisiones, calumnias, afflictiones, & damna, quæ Deus permittit vt illi eueniant, sine radio & murmure sustinere, sine vlla hæsitacione credens, Deum hæc non nisi ex iusta & bona sua dispositione immittere. Ideo nec indignari debet, nec male precari hominibus, per quorum manus hæc veniunt: imò potiùs se Deo assimilans, erga illos beneuolum se & mansuetum præbeat. Neminem temere iudicet, nec metiatur hominem iuxta miseram & corruptibilem corporis formam extrinsecam; sed secundum incomprehensibilem animæ dignitatem, quæ ad imaginem Dei facta est. Nemini se exhibeat mortuosum, iracundum, amarum, sed tã in familiari cõuersatione, quam in verbis, & responsonibus sit affabilis, & benignus omnibus, cum mansueta gravitate. Aliorum defectum patienter ferat. Illos tamè, qui honorem Dei contaminant, cum omni diligentia, atque beneuolentia, vt sese emendant, placide admoneat, siue per seipsum, siue per alios, si quem inde fructum expectet. Detestetur peccatum in homine, & non hominem propter peccatum: homo enim opus Dei est, peccatum autem opus hominis. Sit paratus, vt, cum opus est, omnibus beneficiat, etiam ijs, qui ipsi male volunt, & condoleat tam his, qui male agunt, quam qui mala patiuntur. Ante

omnia sympathia, seu compafsione tactus, misereatur animarum defunctorum, quæ in Purgatorio cruciantur, & mundantur, Dominumque pro illis deprecetur: vt autem facilius doleat ob mala alterius, imaginetur se in loco & statu eorum esse qui patiuntur: & sentiat ita mala aliorum, sicut sua propria sentiret. Nemini inuideat, cum nullo rixetur, bene de omnibus opinetur: quòd si aliquando mala suspiciones animum subeant, mox inde expellat. Nemine contemnat, peccatorem nullum despiciat: qui enim hodie peruersus est, cras per Dei gratiam forte conuertetur. Propositum firmum & stabile faciat, nolle se in posterum quemquam iudicare, aliorumque dicta & facta in bonam partem interpretari discat, cum simplici & benigno corde omnia & singula videns atque audiens.

Non turbetur quoque propter mala & infortunia passim in hoc mundo emergentia: sed in omni re confidat diuinæ providentiæ, sine qua ne passeret vnus laqueo capitur. Commendet eidem diuinæ providentiæ tam semetipsum, quam omnia sua, humili cum fiducia sperans in Domino, tam bono & fideli: in quacunque tribulatione ad illum feruentissimis precibus recurrens, vt monet Propheta, dicens: *Laeta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* ideoque licet nonnunquam internæ consolationes subtrahantur, insuper & grauissimè affligatur, non tamen à sancto suo proposito resiliat, sed perseveret in conspectu Domini, cum humilitate, & spe, non querendo vanas consolationes, quibus sese oblectet: ille enim consolabitur eum.

Si malignus spiritus immittat in cor illius peruersas & detestandas aliquas cogitationes, nihil illas curet, sed confestim oculos animæ claudat: multo enim facilius in hoc certamine victoriam reportabit illas despiciendo, quam eas magni faciendo, aut cum ipsis pugnando. Neque arbitretur vulnus esse sagittæ, cui statim resistit, & mox à se repellit. In hoc enim peccatum non committitur, quod confiteri debeat: etsi enim ad peccata confitendum sit obligatus, non tamen peccatorum tentationes, quibus non consensit, confiteri tenetur. Immundæ cogitationes non contaminant hominem, quando non accedit delectatio: aliud enim est malum sentire, & aliud malo consentire. Sed & sciendum est, multos Sanctos sæpe maximos ardores vitiorum carnis pertrulisse, quos tamen & ratione & voluntate se reiecerunt.

Non est existimandum vitæ sanctitatem in eo consistere, quòd quis in anima magnas consolationes & dulcedines percipit; sed nec teneritudo spiritus, quæ quidam nullo negotio in lachrymas resoluntur, pro vera & certa deuotione habenda est; hæc enim, & huiusmodi nonnunquam inter hæreticos & paganos reperiuntur: vera autem deuotio, est prompta voluntas, quæ homo sese offert ad omnia, quacunque ad honorem & obsequium Dei pertinent. Hæc semper fertilis est, nec vnquam suo fructu destituitur, licet anima sicca est, & cor sterile. quare spiritualis homo non debet inordinate dulcedines illas internas appetere; sed in vtrumque paratus esse debet, & ad recipiendum illas, si dantur, & ad eandem ijs, si negentur, prout Deo placuerit. Si Deo vitum fuerit, vt cum consoletur, recipiat gratiam cum humilitate, & gratiarum actione; caueatque ne dono tam incomparabili, tantum ad suam veatur consolationem; nec ita lætetur ob donum, vt obliuiscatur Donatoris. Sit autem non minus purus & simplex, non minus humilis & promptus, cū visitatur à Deo, quæ erat cū non visitabatur. Neque securus esse, aut sic in datis debet quiescere, quemadmodum in ipso Datore quiescendum est, qui suis vltimus om-
nium

num nostrum constituitur. Quantumvis exigua sit gratia, quæ accipitur, semper tamen se illa iudicet indignum; imò semper existimet se penis quam consolatione digniorem. Si aut canens, aut legens diuinum officium, non poterit eam habere mentis attentionem, quam optat; non perturbetur, neque diffidat, aut putet orationes factas corde distracto esse steriles & infructuosas. Deoque ingratas, cum is, qui orat distractiones illas inuitus patitur; facitque alacri animo quidquid potest, offerens Deo bonam voluntatem, & perseverans in orationibus, cum omni cura & diligentia. Non sit igitur impatiens, aut inquietus, nec turbetur nimis; sed resignans sese in manus Dei, confortetur: est enim Dominus noster tam bonus & pius, ut benignè sustineat eos, qui loquentes secum in oratione, retinent in cordibus suis ea, quæ sunt præsentia & conspectu illius indigna. Dicat igitur; Domine tu scis, quia cor meum distractum diuersis in partibus diuagatur, & mille loca pererrat; miserere, miserere mei vilissimi peccatoris: O bone Iesu responde pro me, & quidquid mihi deest supplere quælo ne dedigneris. Ego propter infirmitatem meam ruinæ sum proximus: sustine me, & non cadam. Sed quid dicam, cum tam debilis sim & infirmus: tu autem cadentem me millies benignus adhuc expectas? Disponat quoque se & desideret sæpe communicare pro gloria Dei, quod si nequiret sacramentaliter communicare, quoties desiderat, non turbetur; sed subiiciens sese diuinæ voluntati, præparet sese ad recipiendam sanctam Communionem spiritualiter; nemo enim poterit impedire, ne quis ad Dominum accedat, eumque spiritualiter recipiat, etiam si millies vno die hoc facere velleret.

Oratio, cum
cor est distra-
ctum.

Vespericon-
fessionis
examinatio.

Vid. ca.

Vesper omnes sensus, animæque potentias colligat, examinans diligenter, quomodo diem illum transiegit, ut supra diximus: quo facto, incumbat, & honestè sese ad dormiendum componat, ut somnus (si fieri possit) eum de Deo dulciter meditantem inueniat, & pia eius desideria teneat, ut reddat cum expersigetur. Manè autem euigilans statim cor ad Deum eleuet, primæque cogitationes suas cum verbis ad Deum Creatorem suum dirigat, dicens: *Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.* & mox: *In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus.* Hoc igitur modo debet homo sese preparare ad recipiendū & continuandū gratiam deuotionis, quæ nunquam est intermittenda. Si autem ob confusionem & distractionem spiritus, homo tam libere nequeat ad Deum conuerti, aut si dormienti impudica & turpia obrepant in somnia: non ob hoc turbetur, & indifferenter tristetur; sed mox cum euigilauerit, & ad vsum suæ rationis redierit, detestetur hanc turpitudinem, quam somniavit, & cum humilitate & patientia molestiam, quam in somno passus est, sustineat.

Vnialla
peccata su-
genda.

Fugiat nō solum peccata grauiora, sed etiam minimas negligentias, cum omni cura & sollicitudine: si enim illi cura non sit vitare omnia, quæ Deo displicent, & omnia quæ impediunt, eiusque amorem retardant, nunquam perfectam puritatem, pacemque interiorem consequetur. Et quamuis ista negligentia parui momenti sint, nihilominus ex paruis illis, si negligenterant, maiora paulatim pullularent. Non enim est inimicus tam vilis & impotens, qui nocere non possit, si contemnatur. Quare non immerito D. Gregorius; Nonnunquam, ait, in parua deterius, quam in maiori culpa peccatur. Maior enim, quod citius, quia culpa est, cognoscitur, eò etiam celerius emendatur: minor vero dum quasi nulla creditur, eò penius, quod & securius in viti retinetur.

Greg. in
Ratione.

Quid faci-
endum cum
peccatis le-
uiter.

Non tamen ideo spem abijcere debet homo, cum aliquot horum peccatorum committit, neque à conspectu Dei fugiat: sed reuertatur ad illum cum hu-

Granat. Opus spirituale.

mitate, & fiducia, & tractet cum illo de malo, quod fecit, & de sua ingratitude, & plangens & lachrymas fundens vberimas, & dolens quod talē Dominum offendit: & non tantum conuertat oculos ad profundam suam miseriam, sed consideret simul immensam Dei misericordiam, qua nunquam destituuntur, qui ex toto corde ad illam recurrunt. Pro integra verò satisfactione, & emendatione suorum peccatorum, offerat æterno Patri sanctissimam vitam, & crudelissimam mortem vnigeniti eius Filij, & petat obnixè ab eodem Filio, ut ipse dignetur maculas peccatorum suorum, pretioso sanguine suo in cruce effuso eluere. Quo facto, confidat, & prosequatur vitam suam cum eodem spiritu & affectu, quem habebat antequam peccaret.

Non expansecat, aut animum despondeat, si nullo modo poterit vincere, aut superare quosdam suos defectus, & passiones: sed commendans sese diuinæ misericordiae, & in sinum eius recurrens, perseueret cum humilitate & patientia, nunquam desperans: & si centies in die eaderet, centies cum spe veniæ resurgat, proponens velle se horis singulis fieri vigilantiorē, & magis ad ea, quæ debet, attentum. Non tamen confidat in suis viribus, sed in bonitate & misericordia Dei, & in fauore gratiæ illius, quæ nunquam denegatur ei, qui pro sua parte facit quod debet.

Debet quoque omnes animæ suæ affectus hoc modo habere ordinatos, & ad Deum directos, ut Deus sit illis omnia in omnibus: illum solum intueantur, & omnia in illo. Non conijciat oculos in illa, nec cupiat illis frui, ob illud quod sunt; sed respiciat omnia in Deo, considerans id quod in illis est præcipuum, nimirum, quod à Deo deriuantur, & aliquid eius representant. Hoc modo gustus & delectatio creaturarum erit non modò purior, sed etiam suauior & maior. Commendet omnia opera sua diuinæ sapientiæ, ut ipsa ea dirigat & perficiat. Ipsi Saluatori & æterno eius Patri offerat perpetuas laudes, pro totius Ecclesiæ salute, iunctas & concorporatas Christi sanctissimis operibus & exercitijs: tunc enim opera & exercitia nostra erunt nobilissima, Deoque gratissima: ab heroicis enim Christi operibus (ad quorum similitudinem facta sunt, & propter quæ gratia datur) mirum in modum nobilitantur, atque inestimabilem dignitatem recipiunt. Propterea monet Apostolus, ut offeramus Deo sacrificium bonorum operum, ut per Christum Deo sint accepta. Quamcunque igitur rem agit aut patitur, magnam aut paruam, interiorem vel exteriorē, offerat Deo, ut valorem & dignitatem suam à valore & dignitate sacratissimæ Redemptoris passionis accipiant.

Non sit præceptis & festinus in rebus agendis; neque eas nimio cum affectu aggrediatur, faciens se captiuum & seruum earum: sed studeat semper cor suum in vera libertate conseruare. Non sequatur impetuosos animi sui motus, etiam in rebus optimis: sed cum ratione & consideratione prudenter agat, ut semper sit dominus suarum passionum, & affectuum. Neque confidat, existimans affectus suos, & stimulos esse bonos: nulla enim virtus est virtus, nisi ad sit discretio: imò ipse amor Dei (humaniter loquendo) erit noxius sine discretionē. Discretè igitur rejiciat, quidquid dare posset occasionem amittendi, aut impediendi pacem & quietem interiorem: diligentissimè autem expellat infranes iræ, auaritiæ, voluptatis, timoris, lætitiæ gesticantis, & gratitudinis, amoris, odij, aliorumque vitiorum passionēs: hæ namque præ cæteris pacem animi tollunt.

Non minis necesse est, ut homo à se eliminaret.

Q9

impre

Non diffidē-
dum, cum a-
liquos defe-
ctus vincere
nō possumus.

Affectus or-
dinatos esse
debere.

Discretè om-
nia agenda.

Remouenda

quapacem
impediunt.

innes vanos & indifferetos scrupulos, & denique quamcunque cogitationem superuacaneam, quæ quoquo modo potest animi pacem turbare. Non perturbetur vnquam ob inconueniens aliquod, quod accidit; in fine namque omnia temporalia sunt transitoria: ita vt omnis perditio temporalis nil aliud sit, quàm representatio, vel ante tempus debiti solutio. Denique sic separando tam intellectum, quàm affectum à rebus transitorijs & mundanis, omnes vires & potentias intus in vnum colligat, ibique sine intermissione cum Deo communiçet atque negotietur.

In omni tempore & loco, cum magna reuerentia consideret Dei præsentiam: ipse enim omnibus horis, & in omnibus locis præsens est, vt loquatur cum illo, non aliter atque cum amico, exponens ei fidelia sua desideria, affectulque inflammatos. Discat conferre negotia sua cum eo ipso, solus cum solo; ea namque cum Deo familiaritas incomparabiles adferet vtilitates. Nec animum despondeat, nec spem abiciat, videns cor suum Euripo mutabilius & inconstantius; & quod difficulter possunt cogitationes in Deo fixæ detineri: sed sequatur constanter, & refrænet illas, coerceatque vt regia via ingrediatur: cum enim post aliqualem laborem iam huic itineri assuefacta sunt, in posterum erit non solum facile, & iucundum in Deo, & in rebus diuinis meditatione: & si quando anima diuagetur, statim ad primum exercitium reuertatur, dicens; Vbi eras anima mea? quò te propueras? quid nacta es? quid tibi comparasti? quid interea dum à Domino tuo separata diuagaris lucrificasti aliud, quàm temporis iacturam & cordis distractionem? Caue posthac domo erepas, diuerticula quæras, & à Domino tuo diuageris quasi vagabunda; cum nihil sit quod minus decet tam magni Domini sponsam, quàm hæc distractio.

Imaginem
Christi Crucifixi
semper
ante oculos
habendam.

Constituatur sibi ante oculos imaginem Christi crucifixi, & imprimat illam quam potest profundissime cordis sui centro; saluans illum, & exhibens debitam reuerentiam, cum interiore deuotione, sanctissimis illius vulneribus, & æterna memoria dignissimis; cumque amabili & humili audacia abcondatur in illis. Vbi verò totus intellectus sic occupatus est hac vitæ, mortisque Redemptoris nostri imagine, nullus extraneis imaginationibus locus erit; sed foras eijciuntur omnes imaginationes & cogitationes inuiles, & tanquam clauus clauo pelentur. Adeo quòd homo ille, quantum in hac vita possibile est, semper secum habitabit, animo præsens, & corde ab omnibus rebus transitorijs abstracto, semper secum meditabitur, semper Deum contemplantur, dulcia & amabilia cum eo miscebit colloquia: & maximam existimabit esse iacturam, si separaretur vel breuissimo temporis spatio ab illo summo bono, in quo bona omnia reperiuntur.

QUID HOMO DEBEAT DEO, SIBI ipsi, & proximo.

CAPVT III.

Cum iam de virtutibus in genere locuti fuerimus, aliud capitulum subiungemus, in quo magis particulariter de ipsis agemus, reducentes omnia, de quibus hæcenus disseruimus, ad tria principalia capita vel obligationes, quibus omnis Christianus deuinctus est; hoc est, dicemus obiter, quid homo debeat Deo, quid sibi ipsi, quid proximo: quæ tres iustitiæ partes sunt, in quibus Prophetæ Micheas omnium virtutum summam constituunt. *Mich. 6.*

quid Dominus requirat à te: vtrique facere indicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. Horum primum, facere scilicet indicium, ad hominem ipsum spectat: secundum, amare misericordiam, ad proximum: & tertium, quod est sollicitè ambulare cum Deo, ad cultum & reuerentiam ipsius Dei pertinet.

Incipientes igitur ab harum obligationum maxima, dicimus diligenter hic notandum esse, sicut inter gemmas quadam naturaliter reliquis sunt excellentiores, vt sunt adamantes, pyropi, smaragdi &c. sic inter virtutes quasdam inueniri, quæ naturaliter sunt sine vlla comparatione reliquis præstantiores, cum circa Deum ipsum versentur, & propterea Theologicæ vocantur: quibus adiungere possumus timorem, & reuerentiâ Dei, ac Religionem, quæ obiectum habet venerationem Dei, cum alijs omnibus, quæ ad diuinum cultum spectant. Hæc tantum inter alias virtutes sunt nobiliores, sed illarum quoque causæ sunt, & origines: ideoque in comparatione cum reliquis virtutibus idem sunt, quod cæli, si cum omnibus creaturis inferioribus, quæ à motu illorum dependent, conferantur. Quare qui ad fastigium, vitæque Christianæ perfectionem contendit, licet id agere debet, vt habeat in se virtutes omnes connexas, (quemadmodum enim necessarium est, vt in cithara fides omnes inter sese sint aptatæ & compositæ, si sonum edet concinnum; sic etiam oportet omnes virtutes simul adesse inter sese compositas, vt fiat bonæ vitæ suavis harmonia) tamen ante omnia studere debet, vt crescat, & proficiat in illis virtutibus supradictis: quanto enim magis in illis profecerit, tanto erit perfectior. Credo equidem hanc ob causam multos ex veteribus illis Patriarchis, tam perfectos in virtutibus fuisse, sicut Abraham, Isaac, Iacob, Dauid, & alij similes: nam etsi coniugati, diuitesque erant, & proinde externis rebus implicati, secularibusque cogitationibus, & domesticis negotijs occupati, fuerunt tamen sanctissimi, cum haberent sanctissimas illas virtutes, vt manifestè satis liquet in fide & obedientia Abraham; in amore, subiectione, deuotione, & spe atque fiducia quam habebat Rex Dauid in Domino, qui non aliter in omni sua tribulatione confugebat ad illum, & in eo sperabat, quàm filius in patre, imò etiam multo amplius, cum diceret; *Pater meus & mater mea dereliquerunt me; Dominus autem assumpsit me.*

Ad comparandas igitur istas virtutes tam excellentes, non inuenio mediū aliquod conuenientiū, quàm persuadere animo nostro, & quàm possumus studiosissime huc cor nostrum dirigere, Deum esse verum Patrem nostrum, & plus quam Patrem: quia nec in affectu paterno, nec in providentia, nec in amore quipsi cum illo potest comparari, cum nemo præter illum nos creauerit, nec aliquis tā beneuolus & beneficus sit, quàm ipse: cumque illud firmiter crediderimus, studeamus semper ad illum respicere, non alijs oculis, quàm filiolus patrem suum solet intueri; hoc est, corde pleno dilectione, tenerrimo, humillimo, eiusque sanctæ voluntati obedientissimo; corde, spe in omni tribulatione solidato, & sub alijs paternæ providentiæ latitante. Istis oculis, & isto corde homo debet intueri Deum, quotiescunque poterit die ac nocte: vt hoc modo progrediatur cum fauore & gratia diuina paulatim creando in anima sua cor tale, sicut faciebat Propheta, cum diceret; *Nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ. Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritus meus in precor dijs meis de mane vigilabo ad te. Talis conditio cordis & affectus erga Deum verbis expli-*

Virtutibus
alijs nobili-
oribus.

Palas.

Deum plus
quam patrem
nostrum.

Esa. 26.

Matth. 7.

Rom. 8.

Ezech. 36.

In tract. B.
Vinc. de Vi-
ta spirit.
Septem de
vitiis deo.Septem qua-
dam nobis
sunt.

carum non potest, nec solis humanis viribus potest acquiri: ideoque is tantum nouit, quid sit, qui probauit: & ille solus possidet, qui accepit. Ideoque homo debet tale cor erga Deum sine intermissione simplex ab eodem petere, & sperare, quod tandem accipiet: confidens in verbo illius, qui dixit: *Si vos, cum sitis mali, nostris bona dare filijs vestris: quanto magis Pater vester, qui in caelis est, dabit spiritum bonum peccantibus vobis?* Spiritus ille est, de quo ait Apostolus: *Nō accepistis spiritum seruitutis iterum in timorem: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater.* Is alius non est, quam perfectissimum, & omnibus numeris absolutum cor erga Deū, quale filius habet erga patrem, amando illū cum omni reuerentia & obedientia, recurriendo ad illum in omni tribulatione; & sperando in eo, tāquam in verissimo & fidelissimo Patre. Tale cor promittit Deus apud Ezechielem, dicens: *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideū de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meū ponā in medio vestri: & faciā vt in preceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & operemini.* Nec tantum hic Propheta, sed omnes simul Prophetæ vnanimi voce nil crebrius, quam hunc spiritū filij promittunt, quem acciperemus per vnigeniti Filij Dei merita, & idem singulari modo datus est in ipso die Pentecostes.

Beatus Vincentius ad particularia magis descendens, sic ait: Debes præcipue septiformi affectu exerceri ad Dominum, scilicet amore ardentissimo, timore summo, honore debito, zelo constantissimo, & illis debet adiungi gratiarum actio, & vox laudis, omnimoda obedientia promptitudo, & suauitatis diuina pro posse degustatio. Et ideo continuē debes ista septem deuorē petere à Deo, vt opte dicendo: Bonelesu, fac vt totis medullis amem te, summe timeam, reuerer, & pro omni honore tuo fortissimē zeler: ita quod omne tuum opprobrium tanquam tuæ gloriæ zelotypus vehementissimē exhorrescam: & potissimē si in me, aut à me, vel pro me facta tibi sint opprobria vlla Deus meus. Da etiā, vt tuum dominium tanquam tua creatura humiliter adorem & recognoscā, & de omnibus beneficijs à te mihi impensis gratias semper agā, & hoc cum summa gratitudine cordis. Da etiā, vt in omnibus semper te benedicā, laudem & magnificem, & hoc cum summo iubilo & tripudio cordis, & tibi in omnibus obtemperans & obediens semper reficiat dulcissima tua & ineffabili suauitate, quasi cum Sanctis tuis, Angelis, & Apostolis tuæ mēsa assites, licet omnino indignus & ingratus reperiar. Qui cum Patre & Spiritu sancto, &c.

Debet etiā circa seipsum exerceri alio septiformi affectu. Primò scilicet, quod totus de suis vitijs & defectibus confundatur. Secundò, vt peccata sua tanquā Dei offensiuā, & suipius maculatiua, acutissimo & acerbissimo dolore plangat & deploret. Tertiò, humiliatio sui & conculcatio cum contemptu, vt scilicet totis viribus se sicut re vilissimā & foetidissimā spernat & contemni appetat, vt dictum est. Quartò, rigore seuerissimo, vt scilicet corpus suum asperimē maceret, & macerari appetat, tanquam peccato foetidum, imò tanquam latrinā & sentinā & tumulum omnium foetidatum. Quintò, ira implacabili contra omnia vitia sua, & contra radices & inclinationes vitiiorum suorum. Sextò, vigore peruiigili & strenuo, vt scilicet omnes sensus, actus, & potestas suas, semper cum quadam virilissima strenuitate in omne bonum teneat peruiigiles & attentas. Septimò, discretionē perfectā modestiæ suæ moderantiæ, vt scilicet in omnibus diuturnissimē seruet mensuram & modum, videlicet inter nimum & non satis, vt

scilicet nihil sit in eo superfluum, nihil diminutum aut defectuum, nec plusquam debet, aut minus quam deceat.

Debet etiā circa proximum se exercere alio septiformi affectu. Primò quidem per piā compassionem, vt scilicet ita sentiat aliorum mala & incommoda, sicut sua. Secundò, per dulcem congratulationem, vt scilicet de aliorum bonis lateatur, sicut de suis. Tertiò, per tranquillā supportationem & condonationem, vt scilicet molestias & iniurias ab alijs illatas patienter tolet, & ex corde indulgeat & condonet. Quartò, per benignā affabilitatem, vt scilicet sit ad omnes benignus, & omnibus bonum affectet & optet, & talem se exhibeat in gestibus suis & verbis. Quintò, per reuerentiam humilem, scilicet vt omnes sibi præferat, & omnes reueretur, & omnibus ex corde se subdat, tanquam dominis suis. Sextò, per concordiam vnanimem: vt scilicet, quantum in se est, & quantum secundum Deū potest esse, vnum sentiat cum omnibus, & ita sentiat se esse omnes, & illos se, & omnium rectum velle pro suo reputet, & econtra. Septimò, per Christi formem sui pro omnibus oblationem, scilicet vt ad instar Christi pro omnium salute sit paratus & sollicitus ponere vitam suā, & die nocteque orat: & laborare, vt omnes in Christo inuiscerentur, & Christus in eis. Sed tamen ne ex hoc credatur, quod vitia hominum nō sint pro toto posse cauenda & fugienda. Sciendum quod quādoque ex societate malorum hominum vel imperfectorum esset periculum, vel occasio retrahens, vel impediens à perfectione, vel feruore prædictarum virtutum, debes à talibus sicut à serpentibus vel draconibus elongari. Non enim est carbo ita ignitus, quin in aqua frigescat, aut tepescat sic e contra, vix est carbo ita frigidus, quin acutius carbonum ardentium accedatur. Alias vbi periculum huiusmodi non imminet, in mera simplicitate debes aliorum non videre defectus, aut si videas per compassionem supportare vt tuos. Hactenus verba sunt B. Vincentij.

Sed quia radix & fundamentum omnium harum virtutum est charitas & misericordia in proximum: necesse est, vt in ea potissimum homo sese exercent, qui Deo placere desiderat: ea enim est quæ in Scripturis sacris inter alias maximē commendatur. Apud Prophetam Zachariam quærentibus Iudæis an hoc vel illo die ieiunandum & flendum esset, vt legē Domini obseruarent, eique placerent, respondit Deus: *Iudicium verum indicat: & misericordiam & misericordias facite vnusquisque cum fratre suo. Et viduā & pupillum, & adueniā, & pauperem nolite calumniari, & malum viri fratri suo non cogitet in corde suo.* Sic enim placebitis mihi, & legem meam obseruabitis. Nec minus eadem virtus laudatur apud Esaiam, vbi Dominus ait per os Prophetæ: *Hæc est requies mea, reficere lassum, & hoc meum refrigerium.* Nescio sanē quibus verbis virtutem hanc nobis amplius commendare possit Deus, cum semetipsum in locū pauperis substituat, suamque consolationem & refrigerium apparet, quidquid sit afflicto & pauperi. Super omnia verò summam mihi parit admirationē, quod apud Ezechielem legitur, vbi Dominus commemorans peccata, ob quæ infamis illa Sodomorum ciuitas in extremum exitium deuenit, ea ad quinque genera reducit, dicens: *Hæc fuit iniquitas Sodoma fororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant.* Quæ peiora dici possent de hoc vitio, cum Deus ipse hoc vltimo loco ponat inter ea, ob quæ miseri illi in malorum omnium extremum prolapsi sunt. Quis igitur exitus manet illos, qui thesaurum thesauro cumulant, & nihilominus securē viuunt:

Septem qua-
dam nobis
proximo.Laut chari-
tatis.

Zach. 7.

Esa. 28.

Ezech. 16.

non animaduertentes se in eadem esse cum Sodomitis damnatione? Hæc aliq; huiusmodi dicunt Propheta.

Euangelium verò, quod lex amoris est, ecquid dicit? Quid magis in fauorem & commendationem huius virtutis dici posset, quam quod Dominus omnem rationem, totumq; fundamentum Iudicii finalis constituet in eo, si quis fecerit aut non fecerit opera misericordiae? Quid magnificentius dici posset de hoc negotio, quam quod sequitur in eodem contextu. *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis?*

Quid grauius? quam in his duobus præceptis, in amore Dei scilicet & proximi, legem & Prophetas omnes consistere? In vltima quoque concione sua, quā habuit Dominus in cena, ecquid magis commendat nobis, quam charitatis & beneuolentiam erga proximum? Hoc est præceptum meum, inquit, ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos, & paulo post, *In hoc agnoscent omnes quod discipuli mei istis, si dilectionem ad inuicem habueritis.* Nec contentus quod tanto cum affectu eis virtutem hanc commendasset, mox orat Patrem, ut executionem huius mandati ipsis per gratiam suam concedat. *Pater, inquit, sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint vniuersi, sicut & nos; ut credat mundum, quod tu me misisti,* significans his verbis, charitatem & amorē inter Christianos tantum esse debere, atq; adeo ab omnibus ijs, quæ a carne & sanguine sperari possent, tam longè alienum, ut sit certissimum argumentum ad intellectus hominum cōuincendos, ut credant, non esse possibile, quod homines non essent caeleses, qui talem haberent inter se charitatem. Omnia hæc declarant, summam esse debere charitatem, & misericordiam nostram erga proximum, & quomodo illi in suis necessitatibus subuenire debeamus, ut iam antea declarauimus, cum de charitate tractaremus.

Ad obseruanda omnia supradicta, necesse est, ut homo cor habeat semper attentum, sollicitum, & perpetuo timore & vigilantia munitum, ne deficiat in aliquo eorum, quæ hactenus à nobis commemorata sunt. Oportet autem timor ille sit tam virtus, tã profundus, atque adeo continuus, ne homo sit vniquam supinus aut negligens in ijs, quæ sui sunt officij: sed ut sit perpetuus stimulus, & incentiuum ad quamcunq; aliam virtutem. Sollicitam illam & continuam cogitationem homo ad omnia sua negotia secum adferat. Atq; hæc est tertia illa pars, ad quam hortatur nos Propheta, cum vult nos sollicitos ambulare cum Deo. *Indicabo, inquit, tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te: utiq; facere iudicium, diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.*

Hæc itaque, mi frater, primariæ virtutes huius vitæ coelestis sunt: hi sunt flores huius Paradisi, hæc stellas huius cœli: & hæc est imago reformata & renouata ad similitudinem Christi. Debet enim talis esse vita Christianorum, ut sit exemplum sanctitatis, cōrionator mutus, lux mundi, argumentum & testimonium fidei, speculum in quo reluceat gloria Dei, multò clarius, quam in alijs creaturis: sicut hoc significauit Propheta Esaias, quando dixit: *Et vocabuntur in ea fortes iustitia, plantatio Domini ad glorificandum.*

Mich. 6. Hæc itaque, mi frater, primariæ virtutes huius vitæ coelestis sunt: hi sunt flores huius Paradisi, hæc stellas huius cœli: & hæc est imago reformata & renouata ad similitudinem Christi. Debet enim talis esse vita Christianorum, ut sit exemplum sanctitatis, cōrionator mutus, lux mundi, argumentum & testimonium fidei, speculum in quo reluceat gloria Dei, multò clarius, quam in alijs creaturis: sicut hoc significauit Propheta Esaias, quando dixit: *Et vocabuntur in ea fortes iustitia, plantatio Domini ad glorificandum.*

Esa. 61. Hæc itaque, mi frater, primariæ virtutes huius vitæ coelestis sunt: hi sunt flores huius Paradisi, hæc stellas huius cœli: & hæc est imago reformata & renouata ad similitudinem Christi. Debet enim talis esse vita Christianorum, ut sit exemplum sanctitatis, cōrionator mutus, lux mundi, argumentum & testimonium fidei, speculum in quo reluceat gloria Dei, multò clarius, quam in alijs creaturis: sicut hoc significauit Propheta Esaias, quando dixit: *Et vocabuntur in ea fortes iustitia, plantatio Domini ad glorificandum.*

Esa. 61. Hæc itaque, mi frater, primariæ virtutes huius vitæ coelestis sunt: hi sunt flores huius Paradisi, hæc stellas huius cœli: & hæc est imago reformata & renouata ad similitudinem Christi. Debet enim talis esse vita Christianorum, ut sit exemplum sanctitatis, cōrionator mutus, lux mundi, argumentum & testimonium fidei, speculum in quo reluceat gloria Dei, multò clarius, quam in alijs creaturis: sicut hoc significauit Propheta Esaias, quando dixit: *Et vocabuntur in ea fortes iustitia, plantatio Domini ad glorificandum.*

DE DVODECIM PRÆCIPVIS studijs, quibus seruus Dei possimum debet incumbere.

CAPVT IV.

QVoniā multi cupiunt primaria vitæ spiritualis capita secum semper circumferre: placuit ad finem huius partis principalia quædam adijcere, quæ seruus Dei debet facere, quædam etiā, à quib; præcipue debet abstinere, ut in hoc breui sum-

mario, quasi in catalogo videat, quid officium requirit.

Primum igitur eorum, quæ facienda sunt illud est, nimirum, ut semper Deū sibi ob oculos statuat, semperq; in illius præsentia versetur: est enim res manifestissima, secundum doctrinā Sanctorum, nunquam hominem moueri ad aliquid agendum, quod Deo gratum est, nisi ab eo præueniatur, nisi prius ab ipso Deo moueatur, & intus tangatur. Quod si hoc nequeat homo facere continue, saltem sæpius in die, & sæpius in nocte eleuet cor suum ad Deum, breuibus & humilibus, deuotiq; orationibus, atq; suspirijs, eius semper implorans auxilium & amorem, tanquā ille, qui nihil potest sine ope diuina.

Secundum: Quacunque ex re, quam audit, videt, aut legit, aliquam semper deuotā, & ad amorem inflammantem eruat considerationem, quæ cum poterit creare, & sustentare in se dulcem illum panē celestis mellis; hoc est, amoris diuini, tanquam apīs, quæ ex singulis floribus aliquid legit, quod fauos implet & aluere auget. Adeo ut quemadmodum magnus ignis conuertit in ignem quicquid in illū conijcitur, etiam si aqua sit, aut ferrum: sic pariter cor eius amoris diuini flammā accensum ardere debet, ut omnia quæ in mundo reperitur, illi sint materia & stimuli amoris, cuiuscunque etiam sint qualitates.

Tertium est: Si quando homo ceciderit in defectu & distractionem accensum ardere debet, ut omnia quæ in mundo reperitur, illi sint materia & stimuli amoris, cuiuscunque etiam sint qualitates.

Quartum: Ut omnibus in actionibus suis id agat, ut ad sit puritas intentionis. Quamobrem oportet, ut diligenter examinet cuncta sua opera, verba, & cogitationes: obseruetque diligenter, quæ sita in singulis est intentio, id curans, ut ea semper rectificetur & dirigatur, ut tendat ad gloriam Dei, non semel tantū in die, sed quoties nonum aliquid opus est auspiciaturus.

Quintum: Ut semper armatus incedat, etiā tempore pacis, & preparatus ad excipiendum cum humilitate & mansuetudine omnia, quæ ingruere possunt, aduersa, sunt licet subitanea & improvisa. Etenim ira, quamvis aliquando utilis est, raro tamē habet bonum exitum, semperq; conscientia relinquit post se scrupulum & timorem, an modum excelleret, an non &c. Ita ut ira sit vna earum passionū, sine qua minori cum præiudicio potest seruus Dei crescere, & in perfectione vitæ augeri. Quare dubium nō est, quin qui passionem hanc deuinceret, in magna semper pace viueret.

Sextum: Si non sit aut Paterfamilias, aut Prelatus nūquam ad alterius defectus respiciat, sed suos semper obseruet. Prius enim semper secum adfert indignationē, superbiam, iudicium temerariū, inquietudinē conscientia, zelum indiscretū, aliq; plura, quæ cor hominis cōturbant: posterius verò confusionem parit propria conscientia, humilitatem, timorem Dei, & cordis tranquillitatem.

Septimū: Ut nō tantum anima, sed & corpore quā longissimè ab sit ab omnib; reb; transitorijs, & ad Deū ex toto corde fugiat: quātō enim studiosius in hoc se exercebit, tantō minus de homine habebit: tāq; amplius de Deo participabit: qui enim amat transitoria, etiā cum ijs transit: qui autē cor suum in Deo fixū habet, etiā illius firmitudinis & stabilitatis erit particeps. Caueat etiam sibi à multis negotijs, si sint immoderata, etiam si mala nō sint: distrahūt enim cor, nec permittunt illud in Deo perfecte quiescere.

Qda-

- VIII. Octauum: Vt semper sibi ob oculos statuat vitam Christi: in eius sanctissima passione, conuersatione, doctrina, laboribus, & afflictionibus, quantum potest, meditetur, vt possit eius tam illustria exempla virtutum imitari: humiliatus nimirum, charitatis, misericordiae, obedientiae, paupertatis, asperitatis vitæ, contemptus mundi, amoris nostræ salutis, sicut initio huius libri diximus.
- IX. Nonum: Laboret semper pro viribus suis, vt propriam abneget voluntatem, resignans illam in manus Dei, non aliter, atq; faciunt illi, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum alteri resignant: ita vt in se voluntas propria plane sit mortua, & viuat voluntas Dei, vt non regnet ipse, sed Deus in ipso. Debet autem hoc fieri in quacumq; re aduersa vel prospera, tristi vel letitia, dulci vel amara, &c.
- X. Decimum: Vt in omni sua tribulatione, cogitationibus & negotijs, humiliter ad Deum recurrat magna cum spe, cum animo & corde filij, cum tam potentem & piū habeat Patrem: omnia illius commendans prouidentie, accipiens omnia tanquam à manibus ipsius: abiciens à se omnem fastidiosam, tediōsamque cogitationem, omnia in sinum illius profundens.
- XI. Vndecimum: Vt gratus sit Domino & largitori omnium beneficiorum perceptorū, eiq; semper agat gratias, tam de paruis, quam de magnis, non tam respiciens ad dona, quam ad dignitatem, affectumque illius, qui dat: non enim minori cum amore dat parua, quam magna.
- XII. Duodecimum: Vt magnanimo & generoso spiritu ampuet atq; abiciat à se omnia, quæ quocumq; modo possunt hominē in via perfectionis impedire, siue ea sint corporalia, siue sint spiritualia: vt sunt, inordinatus amor aliquarum personarum, libri, studia, cōuersationes, exercitia, familiaritates hominum, quantumuis spiritualium, vbi videbit hæc cor suum perturbare & perfectioni, ad quam totis neruis contendit, impedimento esse.
- DE DVODECIM DEFECTIBVS sermo Dei magna diligentia vitandis.*
- CAPVT V.
- M**ulti defectus reperiuntur, qui progressum in vita spirituali impediunt, proptereaq; multi post multos annos iidem sunt, qui semper fuerunt: huiusmodi nos duodecim hic recensebimus, vt in ijs, tãquam in speculo, possit homo videre suos nauos, causa que in suo progressu impediētes cognoscere, atq; hoc modo remedium adhibere.
- I. Primus eorum defectuum est, cum homo inordinato conamine sese applicat ad exercitia & studia exteriora: ideoq; sæpe priuatur visitationibus & consolationibus interioribus: nemo enim extra se inuenit, quod intra se querere debet.
- II. Secundus: cum homo querit inordinatè omnibus esse comis, affabilis, & amicus: hinc enim oritur, vt nequeat sese ab occupationibus, rebus, & personis ijs abstinere, cum erat abstinentium: atq; hoc modo & tempus amittit, & sæpe deficit in suis exercitijs, hominibus cupiens nimis studiosè satisfacere: sitq; plerunq; vt quanto magis cupiat placere hominibus, tanto minus placeat Deo.
- III. Tertius, cum aliquando minus humilis est coram Deo, sed audacior, quam par erat: vnde paulatim amittit spiritualem verecundiam, quæ requiritur, quæque est filia humilitatis, & mater progressionis spiritualis.
- IV. Quartus: cum nonnunquam nimis est procax, & sese nimis inconsiderate negotijs externis immergit, maiori cum animi impetu, quam iudicio & ratione. Hoc modo perit pax & tranquillitas cordis, diu feruor est nimis, ipsaq; negotia male peraguntur, propter nimiam præcipationem, scriptum est enim. *Qui festinus est pedibus, effendit.* Oportet igitur in omnibus iudicium sit maturum, & tranquillum: tale namq; fidelis amicus est, & socius prudentia.
- V. Quintus, cum subinde magna de se, deq; sua virtute præsumit, licet eā non satis cognoscatur: ideo vna cum Phariseo clam contemnit alios, & se ijs meliorem arbitrat, perditq; humilitatem, omnium virtutum fundamentum.
- VI. Sextus: cum pronus est ad alios iudicandum, aliorumq; facta condemnanda: proinde in charitate refrigescit: quanto enim magis exaggerat aliorum mala, tanto magis acuit gladium, quo charitatem oppugnat, quæ quidem augetur bona opinione, quam de proximo habemus.
- VII. Septimus: cum magnam amoris sui partem fixam retinet in rebus transitorijs, & proinde plurimum languet in amore diuino.
- VIII. Octauus: cum valde tepidus & ignauus est in exercitijs orationum, incipiens ea cum pigritia, procedens in ijs cum negligētia, & finiens sine villo fructu: quare sæpissimè diuinis visitationibus & augmento deuotionis destituitur.
- IX. Nonus: cum admodū lentus est & negligens circa propriam mortificationem, & victoriā sui ipsius: vnde oritur, vt Deo viuere nequeat, qui viuit sibi ipsi, & minus in Deum potest transformari, qui in seipso non est mortificatus.
- X. Decimus: cum in seipso non est collectus, sed plane distractus, & sensibus dissipatus: quare homo iste nec tantum de seipso cognoscit, quantum scire debet: nec sese contemnere nouit, nec examinare, sicut debet.
- XI. Vndecimus: cum nimius est sibi ipsius, & suæ voluntatis propriæ amicus, proprijq; commodi studiosus: quamobrem non potest seipsum abnegare, nec Crucem suam tollere, nec mortificare suam naturā: atq; ita ad perfectionem vitæ Euangelicæ non potest attingere.
- XII. Duodecimus: cum leuis est & inconstans in bonis propositis: mutans ea facillè, & quacumq; occasione, quæ offertur: vnde oritur, vt deficiente perseverantia, quæ sola opus ad finem perducit, omne tempus consumat, in incipiēdo: nec proficiat in vita spirituali. Atque hæc causa est, cur aliqui inueniuntur, sicut vites illæ quæ quidem quotannis fructum proferunt, sed nunquam, aut raro maturæ.

FINIS LIBRI QVARTI.

MEMO.